

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

poprzedni nr 206

11/102 af

+ Zieleniewska Barbara

87-300 Brodnica

Brodnica
AK WSK

+ Zieleniewska Władysława
ps. „Darnina”

M: 206/206 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Zieleniewska Władysława

J:K-206/206 Pom.

Brodnica AX WSK

- I./1. Relacja k. 12 s. 1-21
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora k. 1 s. 1
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację k. 16 s. 1-20
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ... —
- IV. Korespondencja
- 1). E. Zawackiej k. 7 s. 1-8
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 58
- VI. Fotografie *książki i ikonografii*

I/1. Relacja - Żeleńciewska Władysława:

1. Relacja Barbary Żeleńciewskiej o konspiracyjnej działalności rodziny Żeleńciewskich, ręk. z lipca 1978 - Arch. E. Szwarcowej k. 4 s. 1-8
2. Relacja Kazimierza Antoszewskiego o konspiracyjnej działalności Władysławy Żeleńciewskiej, ręk. z 12.08.1992, oryg. k. 3 s. 9-13
3. Relacja Elżbiety Kamińskiej o konspiracyjnej działalności Władysławy Żeleńciewskiej, ręk. oryg. b. daty k. 2 s. 14-16
4. Relacja Ireny Jagielskiej sam. Nowak, jak wyżej, ręk. + mpis, b. daty k. 1 s. 17-18
5. Relacja Ireny Jagielskiej sam. Nowak; mpisy z 14.12.1994 i 20.02.1996, oryg. k. 2 s. 19-21

A)

Władysława Zieleniuchy

urodzona w roku 1895 w Brodnicy
zamordowana 6. stycznia 1945 r. w Brodnicy.
Ojciec Jan - matka Waleria z d. Wroniska
Zawód ojca - budowniczy -

Pracowała przeszło 20 lat w Prokuraturze przy Sądzie Pow. w Brodnicy.
Była stanu wolnego, zamieszkała w Brodnicy przy ul. Prejkop 52.
Biegle pisała i na maszynie i stenograficznie, była inteligentna, spokojna, usposobienie pogodne i bardzo kochana młodszą rodzeństwem Martą i Janą.

VV
na
ostatniej
stronie
i dopisek/

Bardzo kochana ojczyznę była prawą odważną polką. VV
W 1939 r. w czasie wybuchu wojny przesiedlonej, ewakuowana z rodziną przedniwą do Łucka. Po powrocie przy końcu października 39 r. pracowała w biurze w "Buchstelle" w Brodnicy.

zob. poprawka
w księce 2. 11.VII.78

W 1943 r. pracowała w Fordonie w fabryce amunicji - następnie wróciła (nie była długo) pracowała na miejscu, przy pracach rzemieślniczych, i prowadziła księgi w sklepie Hincze ul. Szwajcarski i jeszcze u Kogosi (nie pamiętam).

Była członkiem St. K. pseudonim "Wannine" miała rangę kapitana -
Dzień przedtem do niej kpt. Furtowski,

1) Często był ktoś z Warszawy. Wtedy jej siostra²
Marta przychodziła do nas i mówiła:
"Władze jest dziś nie do gadania"
"Władzia nigdy z nami nie rozmawiała
o swojej pracy, to była tajemnica. Słyszałam
czasem jak coś mówił mojemu (Jan)
mówiła "uwaga" - bądź ostrożny"
"masz dzieci". Mój mój był Izambikiem
"między Jabłonowem, pseud. Osa".
Ale najbardziej demoralizujące chwile były,
kiedy Władzia 2 razy w tygodniu o równej
porze przechodziła do meza i wtedy
słuchali, mieli słuchawki coś stukato
w aparacie. Mnie z synkiem wyszali
na korytarkę się bawić. Mieszkałismy
na ul. Sierpnicka na poddaszu, w tej
kamienicy mieszkało 7 Niemców
na pokojach meblowanych, między innymi
z kryminalnej policji Flince. -
Władzia pomagała biednym i sierotom.
Starata się oile nich o ubranie i ży-
wność. Przyjaźniła się z Jarembowskiemi.
Tam był ojciec syn i córka. Jemu sję
córka (nie znam adresu)
Nadszedł dzień 3 stycznia 1945r. Władzia
postata aresztowana, trzymali ją przez
te 3 dni w osobnej celi i tylko ją
przesłuchiwali i katarali. Znalezieli
przy niej pępek. Dzień 6 stycznia pginęta
samozona. Wrucili pólki na cmentarzu
pół ptotem. W marcu 45r. po wywołaniu
obrodnic, mój mój w obecności s.p. Dr. med.

2/1
 W biurowo było bardzo głośno, prawie nie mogłam usłyszeć, wyciszało.

Jakubiaka odkopał pułki i włożył je do trumny, następnie pochowana została w grobie rodzinnym na cmentarzu w Brodnicy. W wojennym pracował jako pisarz, był sierżant b7 p. Później, który powiedział, że Władzia uratowała kilkudziesięciu mężczyzn, była prawdziwą bohaterką. Kiedy w styczniu 18-19-go 45r. Niemcy z Brodnicy uciekali, rodzina nasza z poddane, sprowadziła się na parter do sąsiadów gdzie pokój wynajęty miał właśnie Hince, ten z policji gestapowiec, Byliśmy rebrani w pokoju, kiedy on wszedł i powiedział, że mamy już siedzieć na miejscu, nie mamy z dziećmi uciekać. Do mnie powiedział, że nie ma mieć pała do niego o siostrę - ale to była prawdziwa polka - my gestapowcy mieliśmy dla niej paczki ze jej szlachetną postawą."

Mój mój Jan z zawodu elektryk ur. 1907 zm. 1977r. pracował w firmie Inż. Wiering, dlatego nie wywozili mnie, bo potrzebowali go na miejscu, gdzie instalowali głównie obiekty wojskowe. Często wyjeżdżał służbowo w okolice Brodnicy, a raz był nawet w Berlinie gdzie miał

4

rozmontować jakis' rzeczy elektr. Wiece
potajemniejt mnie to swoją pracę konspira-
cyjną, kiedy przyjechał z Jabłonowa
ten gość (nie wiem jak się nazywał)
wiece postawił, prosił by to paczka
proszki do prania, albo mydło i to
paniostam do p. Marii Zakreuskiej
która pracowała na ul. Kociuski. -
Zakreuska aresztowana postać 3-1. 45r.
kiedy to były aresztowane, Władzia,
druge przeważnie Marta i inne. -
Wywieziona postać 15-16. stycznia i nie
wróciła. Ten dzień 3- stycznia 45r.

był dla mnie straszny. Może był w szpitalu,
rano aresztowane postacie przeważnie ^(noże Samana)
o 11-g przed poł. przyjechał Izumiak z Jabło-
nowa, paniostam paczkę proszki do Marii
Zakreuskiej do sklepu na ul. Kociuski,
po pół godziny ona postać aresztowana.
A tu miałam jeszcze na kartce jakis'
płecenie dla ² mecie z Jabłonowa. Wiece
pobiegłam do szpitala, przy okazji po-
wiedziałam mężczyźnie o jego siostrach. Po
przerznięciu tego płecenie, karał mi
w kieszeni karteczki podrzeć na kawałki,
i po jakis' kawałek na śnieg rzucić i przy-
klusnąć. Wtedy spotkałam gestapowca
Hince, kiedy mnie zatrzymał, myślałam

że już koniec ze mną, tymczasem on
 najspokojniej pytał się, jak się może czuje.
 Ślamię spała mi z serca. Ale cały
 czas drżałam, czy nie pojawi się
 u nas. Łałę srodzisz, może karał mi
 wzniesić aparaty jakiejś skrzynki, słuchawki
 i postawiłam jedną część w chlewie
 u mojej mamy, drugą w pralni w piecu
 u ciotek. Słuchawki włożyłam u mnie
 w piwnicy pod węgier. Te wszystkie lata
 okupacji to ta niepewność, co będzie
 jutro. Jeden koszmar.

Barbara z d. Stawinska Zieleniewska
 ur. 4.11.1915 w Brodnicy. ul. D. Rynek 11.
 Ojciec Władysław Kupiec, matka Maria
 z domu Winowicz.

Mam wykształcenie średnie, pracowałam
 przed wojną w biurze Elekrowni Miejskiej
 w Brodnicy. do rozpoczęcia wojny.
 należałam do organizacji Z.H.P. -
 co do obrony kraju - to pełniłam
 funkcję dyżurnej przy telefonie
 na wypadek alarmu lotniczego.

W 1941r. wzięłam za męża Jana
 Zieleniewskiego. Obecnie jestem
 wdową. 8

Marta Zieleniewska urodzona
29 lipca 1911 roku w Brodnicy
zmarła 10 maja 1971 r. w Brodnicy.
Ojciec Jan - budowniczy, matka Waleria
z d. Wroniska.

Była stanu wolnego, z zawodu
pielęgniarska pracowała od 1945 r.
w Pogotowiu Ratunkowym w Brodnicy.
Przed 1939 r. była w Deratdowie,
tam pracowała u lekarza (nie pamiętam
N 1939 r. po przesileniu ewakuowana
została wraz z siostrą Władystawą
do Łucka. W czasie transportu była
siostrą Czerwonego Krzyża. Po powrocie
przy końcu października 39 r. pracowała
w "Arbeits Dienst" przy naprawie
i szejce białej. W 1945 3 stycznia
aresztowana została przez Gestapo
w Brodnicy. Zwolniona dnia 15. 7. 45 r.
Zamieszkała w Brodnicy przy ul. Przykop 52

+ Jan Zieleniewski w 1939 r.
pod Lochaczewem wzięty został do
nievoli, wywieziony do Niemiec.
Wrócił po pół roku.

VV Władzia była dobra, miła, prownawion,
nie kłóciła się z nikim, troskliwa -
i po śmierci swoich rodziców, (w 1924 r.
zmarł ojciec, w 1926 r. - matka) prawdziwie
matczyną opieką otoczyła rodzeństwo
Martę i Janek. Jej całe życie było bez
jakiegos' upadku - prowadziła się mierni-
gannie, bez parady. Wie ma estowicka
z Brodnicy który ją znał, żeby coś
tego miał o niej mówić. To była
wzorowa postać.

Informowany podpis
na zesłanym liście

1-1 B. Zielonka

87-300 Brodnica, ul. Rynek. 33

Powznie relacja jest wformowaniu napisanej ^{w lipcu 1978 r.} przez
Barbarę z Stawinskiej Zielonka, siostrę Władzy Staw,
Martę infamę Zielonkiewicz, żonę Janę Zielonkiewicz,
bratanicę Karimierę z Kalksteinów Stawinskiej, i siostrę
Karimierę z Stawinskiej, co w tym czasie Stawinskiej Zawach 11/78
VII

Łojewska - Stepnicewiczowa. To były niezapomniane chwile - piękne wieczory, kiedy p. Jacek opowiadał swoje stare dzieje.

Jeszcze na ul. Piłimskiego u mamy przeżyłam chwilę grozy, tam urodził się 17.04.1942r. mój syn Michał. Poród był bardzo ciężki, leżałam drugi dzień, a tu w nocy o 2-gj przyjechało gestapo z Grudziądza po siostrę. Mieliśmy 2 pokoje, robili rewizję najpierw w kuchni i w pierwszym pokoju, (leżałam w drugim) młodszą siostrę Justynę co miała pod ręką przyjmowała mi, to znaczy dołatkowe karty na równość (rozszabrowane) różne papiery jakiegoś listy, adresy, a to wszystko włożyła mi pod prześcieradło i je na tym leżałam. Do pokoju wszedł gestapowiec i całą rzecz u mnie w torbie nie szukał. -

Gratuuona Pani Elzbieta!

Przesyłam Pani parę słów charakterystycznych dla postaci
p. W. Zielenińskiej.

Władysława Zielenińska urodziła się dnia 12 VIII 1896 r.
w Brodnicach, jako córka Jana i Walerii Z. Ojciec był
z zawodu budowniczym. Była ona najstarszą z całego
rodzinstwa, które liczyło 6 osób. Chodziła tu do szkoły
podstawowej, a następnie do szkoły średniej przemysłowej
wyższej dla dziewcząt t.zw. hydriatorskiej. Po odzyskaniu
niepodległości Polski: zwroceniu Roumana przez Niemców
1919 r. czego dowodem jest nasza jedyna z ulic w Brodnicach
przez ulicę wenty oddziały polskiej gen. Hallera „Bsty-
cunia”; po utworzeniu polskiego państwa - W. Z.
przyjęła pracę jako sekretarka w Prokuraturze powiat-
owej w Brodnicach, gdzie w gmachu Sądu Powiatowego
pracowała aż do 31. VIII 1939 r.

Pracowała przez długi okres czasu z prokuratorem
w Brodnicach p. Janem Karlsenem obecnie znanym
advokatem w Bydgoszczy, zamieszkałym przy ul.
Kopernicka 12 tel 254-25 (tel. proszę sprawdzić gdyż
podaję go ze starego spisu), który może udzielić bliższych
informacji o jej postaci. Obecny jej stan jest faktem
jednego miejsca pracy - bez jakichkolwiek zmian
i zastępców ze słownymi pretensjami.

W. Z. była wychowana w górskim patriotycznym, Niepodleg-
łości Kochała górsce, i celowała była dla wyrobienia
i pełna wiary w lepsze przyszłość narodu. —

Podczas okupacji pracowała w Badenianach, gdzie wykorzystywała zdobyte wiadomości celem poriadaniau mających być wyuczanym Polakom wstania na wsi przed Niemcami z Besarabii i państw bałtyckich, których osiedlano tu na upatrzonych ziem gospodarstwach Polaków.

Zasadniczo w konspiracji prowadziła wywiad i kontrwywiad którego wyniki przekazywała „Stawiarowi” kier. wywiadu Okrug, który często przyjeżdżał do Brodnic przez Nisze i Brodno (drogą Czajkowskiej kolejki) a którego ucowała i dowiadzała się o ogólnych wiadomościach up. wy-
niesia wpaadek, a następnie przedo daruiny fo via-
dowici niezgotowc. L. miała także za zadanie odbrony
własnych interesów przed opoz., a zwłaszcza kierownik
i organizatorów. Między innymi to ona przez swą współ-
pracowniczkę Helenę Biran dała znać Fiedlerowi, że go poszukuje Gestapo gdyż znalazła podległa rewizji u Fiu-
towskiego jego pseudonim „Mikotajski”. Dz. został przenie-
siony w bezpiecznym miejscu do czasu uspokojenia ty-
ahyji (arentowaniu Fiedrowskiego Bohuna i Laskowskiego „Jelenia”).
L. prowadziła także naukę radio-ry dla inspektoratu
„Browar” w pierwszym z grupy ustalonych dniach i godzinach,
na które audycje chodziła razem ze swym bratem Janem
ps. „Osa”, który był Tsernikiem między Jabłonowem a kier.
Tsernikiem Janem wsiem „Blumem”. Często odbierała pre-
kazywany z tego kierunku przez brata wiadomości i głośno
z tym na ul. Kociuskiej gdzie pracowała Lidia Zaleska
„Orchidea” u Niemca Hlina, który prowadził warsztat produkcji
czarnych szafon na olna i jej wygrała przesyłki, które
trafiały następnie do Jankowskiego Bohuna. 13

Tym Tabiej jej to przychodziło, bo i w. Hlinska prowa (3)
działa krępowić handlowy. - 11

Podczas dalszej wpadł w wsi Polnydowo, w miejscu której
wpadł w ręce niemieckie magazynu lekarstw i środków opatrunko-
wych oraz w szpitalu ukazywano przez mieszkańców tej wsi
paragrafów zginęło dnia 29 XII 44 r. 17 mieszkańców tej
miejscowości - Wówczas aresztowano Giefaiej Behter ps. Czar-
ny Anioł, przy której na domiar tego znacznego recepty
na leki wystawione przez dr. Wiktorskiego ps. Kasik -
Było to powodem jego aresztowania i jego żony, która
była kierowniczką w obwodzie Produkcja organizacji kobiecej
"Woj. Siłki kobiet"; znała wiele osób współpracujących
z nią z racji jej stanowiska. Prawdopodobnie przy
badaniach uległa obłudnicom Niemców i wydała niektóre
osoby, które uakreśliły do AK, między innymi Lilemiewy.
Dnia 3 I 45 r. aresztowano W. Z. na ulicy. Jak mówi
jej bratowa była tego dnia podniecona, ta zawsze spo-
kojna i zrównoważona kobieta. Po niedzieli wychodząc
z domu do niej, że musi coś zrobić przed pracą zabitwą.
Nie zdziwiła - aresztowano ją na ulicy. Przy sobie
posiadała syfr (prawd. meldunki), który otrzymała
z Jabłonowa; wpadł w ręce Gestapo. To jest do renty equ-
lito. Nikogo tak nie było w aresztach jak Z., która
ponieważano przez cały dzień i noc. (Mówi o tym Bonus
stracił mi się.) Rano była już mierzwa. Ale
mimo bicia; tortur; zabijania jej na śmierć
W. Z. nie zdradziła nikogo, świadczą o tym fakt,
że jej dalsze aresztowanie po jej zgonie nie nastąpiło.

Luana ona wiele osób czołowych nie tylko w Brodnicach ⁽⁴⁾
ale także w Tomnie. Niemcy ogłosili wersję, że W. Z. po-
miesza się w nęczeniu; karali ją usąjtem grabanowi na
cmentarzu kat. pod fotel podłować. —

Natomiast podczas ekshumacji zwłoki dnia 8 III 45. stwier-
dzono liczne obrażenia cięlesne na głowie; bohu, która
dobitnie świadczy, że została zamordowana.

W. Z. była pr. Darnina była istotnie przetrzymywana w
siedzibach w Polsce walczej przeciw barbarzyńcom, bezprawni,
prowokacy i grabieżcy. Cicha, spokojna, koleżeńka, inteligentna
o głębokim patriotyzmie, oddana Sprawi Kobiet nie prze-
ciskała jaki los, jej cicha, spełniła swój obowiązek bez
renty do końca. Jedną takich kobiet była ona, która
zginęła było wiele, to ona ma to przewagę nad innymi,
że w obliczu śmierci nie oparła się jej gniew i nie wydała
niczego, choć o wiele wiedziała, że uależ do tego jako ona
góra. Zanim przed śmiercią za swą działalność w wielu
oponach w kraju Wodra Naczelny i Drodzy kraju nr. 221/44
poz. 10 z dnia 11. XI 44, została odsucona ^{z uwagi} z
z miernymi, co myśli świadczy o tym, że jej wówczas
wymieniono jej osoby z podobną wielu innych za działalność
konspiracyjną. Niemiec niemieckojęzyczny kondukt Schuttpolizei
(nazwisko nane bratowej z) w ostatnim dniu, kiedy
opuściła Brodnicę państwa tego stycznia poniedziałek do
niej, że W. Z. była prawdziwą Polką. —

Pierwszy czas okupacji nie była wpisana na listy narodowy
mienników, posiadająca dowód osobisty wydany w Niemczech
Polakom. Dowód ten znajduje się u jej bratowej, która

ostalno data go na celnikovi miasta do wgladu. (kto' borem ^{K-206} 5
publi merys, ze ches upamistkic sobe, hbra byla obyvatelene
mimnichim) 13

W ostatniej wojnie jest wielu bohaterów, których cześć wypadła
i zachować pamięć dla potomnych. Niech takie miasto
Brodzice posiada swoich wyrostków z ludu przystych, uciekłych
i godnych pamięci jedus ze swoich cór Wł. L., na trwałe
zapisaws w historii Ziemi Michałowskiej. —

Sprawa jej ulicy jak innych pamiętek jak tablicy
położonych i nasr projektowanych dalszych pomników
żenła na plan obecni dalsy. Pnes. M. R. N. obiecuj, ci
sprawa ta wóci na wiosny roku przyszłego. —

W tym miesiącu 28^{ym} będzie tu zjazd wyrostków
i otuńny 67 p.p. to może będzie ohasja ta sprawa jencu
raz ponownie. —

Przeżyłam także publikacji tej sprawy w silebnyj gazecie
opublikowanu pnes. St. Bilskiego —

Łycz wyraz racumku k. Kutorchis

Podaje wiadome mi fakty - fragmenty dotyczące działalności
w walce o niepodległość

I. Dane osobiste

1. Zieleniewska Władysława

2. Zamordowana w więzieniu w Brodnie w ^{styczeń} grudniu 1944

podczas przesłuchania, pochowana gdzieś pod murem, potem
ciało przeniesiono na cmentarz parafialny. Lekarskie oględziny

// zaprzeczyły pogłoskom o niekrotnym samobójstwie

5. Wykształcenie - inne niż wzm. Była inteligentka, można było roz-
mawiać z nią na różne tematy. Wyraziła się poprawnie, ładnie
formując opinie i poglądy, oraz wyżyła się zamierzając powiedzieć

Charakterystyka osobowości: głęboki patriotyzm, wieloletni udział
w sądach, odwaga, skupienie, powściągliwość i powściągnięty
głos, umiarkowanie i trzeźwość i postać, usilność, pracowitość,
mieszkańca, dokładność i ogromne poczucie obowiązku

Zamiarkowała rozmowę z młodą dziewczyną, która w więzieniu
do reszpty Władysławy, była cicha i gorączkowa. Dariusz tam
dowcip p. Marty, który opowiedziała, że aby poprawić mi humor
podczas kolejnych odwieczania w tych sympatycznych do kobiet
wieśni, jako wyznacznikam kase i kostur dla Niemców.
Bede pchata im parasolki w tylną część ciała i martwić je
strawiać

II. Okres przed okupacją:

1. z p. Zieleniewskiej spotkałam się, kiedy zostaliśmy zatrud-
nione jako maszynistki w Bodanowie w Brodnie, mieszka-
jącym w początkowo przy ul.

Był to koniec sierpnia 1940 r. Od razu przypadła mi do
głowy i serca. W czasie przerwy w pracy starałam się do niej

— Zbliżył i rozmawiał. Była chyba o 10 lat odlewnie starsze
 O kilku dniach może 4, 5 powiechiata mi, że dojechała
 iż jętha narwa tego wszedł, broni S.S. Bodenant i ona
 tu pracowała iis chce. Poprosiła o natychmiastowe zwolnienie
 które otrzymała

Byłam także postarz 2dmuona, - zaimportowała mi i pyra
 wita i podkisa. Z kilkanastu zatrudnionych tam Odek, ona
 jedna tak postąpiła. Trwał przecież wyjazd na roboty do
 Niemiec, a tu była praca Tatra (robotyśmy odpiły z krzyż
 wieszanych i katarakalnych na dmuchach przytwarzanych
 do tego, iis mające pojeź do czego to Niemcom potrzebne)
 w ciepłych, garnych pomieszczeniach, na miejscu, przy
 rodzinie. Z p. Zelenowskiej postąpiłszy się, ale strząsałam
 że została skierowana przez Arbeitsamt jako pracownica
 przyzna do fabryki w Bydgoszczu - Fordon, do której wchodzenie
 dojeżdżała, znoważe tamdy, iis wypadły tak po co podziwy,
 jak i pracy, ale została niema polki

Potem chyba znajomi postarali się dla niej o pracę w Bro
 niu w zakładowi ubezpieczeń. Była bardzo biegła w pracach
 biurowych i stała się dobrą jez. niemieckim.

Ja również, po zwolnieniu mnie jako Polki z Bodenantu,
 pracowałam w prywatnej firmie Spedycja i Handel opalem

W r. 1945 zwolniona przez koleżankę do a.k. rozpoznałam rozpót
 pracy w konspiracyjnej roznici z p. Zelenowskiej biuro, w którym
 pracowałam odwieczali liwni klienci, iis stajęto jako punkt
 kontaktowy. Otrzymałam od p. Zelenowskiej różne kartki i
 pisma zeszycowane i przekazywałam je chyba najczęściej
 p. Janzborzkiemu za pośrednictwem Jęj. czasem ja jej
 znowiłam „pouty” z Ryżem albo od Jęj, do biura, albo do domu

Baranowski
 Kława

Związek „Dziennik” doprowadził się, że kłótnia w tej pracy od parostan,
od zakażka. 4 latami organizacja nie orientowała się, wogóle nie
chcieli z dnia niedzieli, tylko to są niedziela.

Jeszcze raz p. Biedniowska zaopiniowała mi swój swój charakter
i prawniczy, kiedy nie przesłania Niemcom, odrzuca katęporę
proponując opisania jej na łobk niemieckę Volkshilfs in grupy
Tylko bardzo nieliczni zdobyli się na odwołanie i to zaser zerkając
z Brodnicy z obawy przed przesładowaniem. One zostata, zdecydowane
poprosi niektóre konsekwencji.

Na jesieni 1944 zostaliśmy ^{jako Polki} zmuszeni do chodzenia co drugi dzień
chodząc do kopania rowów przed frontem, gdzie jako Karbore
Diam kilka zdjęci z tej pracy. Na jednym jest Niemiec z Arbeits-
dienstu kierownik tego oddziału robot, jak rozmawiał z rozmową z
nim, antyhitlerowie. Traktorów mas to dobre. Wzrost nie zatrzymują
pracy naszej grupy i rozmawiał z nami, byłymy zdecydowane, że nam
tak wst, wyrażając się niepoklebia o Hitlera: hitlerowca!

Z nadzieją zimy zwołano nas i krótko do nocni zajął binowcy
jnie na wszystkie dni tygodnia.

Ostatnie tygodnie, kiedy jeszcze nie można było przewidzieć
i spadki p. Biedniowska była to niespokojna, jakby przewidująca
niecierpić.

Arrestowana rozpoznały się od wykrycia przez „Jagd kommando”
we wsi Pokrzydowo u rolników przedsiemski zdaje się o nazwisku
Bekier, dwiema zapasów zgrupowanych lekarstw, bandażu
opatunków. Je o tej chwili OCK nic nie wiedziały, dopiero
dwa dni później się po aresztowaniu.

Chciałabym aby p. Biedniowska miała polecić z napisem przy-
pomni najszersze o jej bohaterstwie, odwadze i poświęceniu.

Lełbieta Kamińska

ul. Przykop 29

87-300 Brodnica

K-206
Владыслав Зеленишча - ps. Данине / 17
Бродниця - ул. Прылеп. 206Р.

Данине познатан в чреме 1944г.
в часе мого прыярдзю до Бродницы
чэсто з ней менавалася.
Вiem, зэ была блізкай супрацаваніцай
Белла (Беліца - дчр Тадеуза Філюсовіча)
і Плушэра (Янгбоэрлі). Правадападобна
вiсцей даведз о ней бадзе можа
удзіліць іона Бена п. Ірэна Філюсовіча,
або сястра Орхіда п. Зофія Залнеска
з Бродницы. Уліч зiс здае, зэ была
к-тэ вiск на тэрыме Бродницы.
Так оне, як Орхіда (Лідія Залнеска)
працавалы з цалым поўвiсценіем,
маў яе блізка бліжніца і равнае даведз
яе пiнужэн раўнаніем.
По авеставаані мiлго не "выпаты".
Як равна, нiгды не пыталі о іх
прац. У вiдлы спатыхатан зiс з Беліца
і Плушэра. То само даведз п. Зофія
Раніска (мiска) з вiстатка.
Чікаталы, іебы памісі о тых
кiбiтках не рагiнута.

реліжыя прыстаў з Ліцка Анфілія
"Сва" - кiмне Яфіліка-Ковал (206 191 Р)

[Irena Jagielska
zam. NOWAK]

18

Władysława Zieleniewska - ps. Darnina-Rakieta- Brodnica ul Przykop

Przed wojną była czynną działaczką i instruktorką w PWK na terenie Brodnicy. W czasie wojny była kdtką Wsk insp. Brodnica. W mieszkaniu jej odbywały się odprawy jak również udzielała kwater. Zawsze spokojna i opanowana, swoim podejściem do młodzieży potrafiła ze swoich dawnych wychowanek stworzyć całą całość łączniczek i kurierek. Jej najbliższą współpracowniczką i zastępczynią była Lidia Zakrzewska ps. Orchidea oraz jej siostra Zofia. Darnina i jej siostra Stanisława organizowały pomoc dla rodzin aresztowanych. W czasie aresztowania Bena - Bohusz kpt. Tadeusz Fiutowski insp. Brodnicy, Darnina korzystając z tego, że przyjaźniła się z żoną Bena, potrafiła dotrzeć do przebywającego jeszcze w więzieniu w Brodnicy Bena, uzyskać od niego wiadomości jak również ostrzec innych. Kiedy trzeba było coś załatwić, nie zawahała się nawet iść pieszo wiele kilometrów, wyznawała zasadę, że rozkaz musi być wykonany. Często w czasie moich przyjazdów do Brodnicy u niej kwatrowałam, zawsze spotykałam się u niej z serdecznością i przyjaznym podejściem mimo różnicy wieku. Kiedy został aresztowany Kessel, kpt. Bolesław Laskowski następca Bena, Darnina mimo że też była zagrożona nie zawahała się przed podstąpieniem swoich ludzi a nawet sama podstępem dostała do Kessla skąd uzyskała wiadomości. Na początku września byłam u niej kiedy Gestapo zrobiło obławę, w ostatniej chwili się o tym dowiedziała tak, że nie było czasu nigdzie uciekać. W korytarzu przy wejściu do jej mieszkania stała stara szafa otworzyła do niej drzwi mnie kazała tam wejść i jak powiedziała, że bym nie ważyła się oddychać, drzwi zostawiła otwarte od szafy i kiedy Gestapo się zjawilo, udając, że zamyka drzwi od szafy powiedziała do Gestapowców, że jej siostra jest taka zapominalska, że nigdy tych drzwi nie zamyka a ostatecznie tam wieszka stare płaszcze. Drżałam żeby nie zaglądnęli, a Darnina tak manewrowała, że niby zamek się od szafy popsuł, otwierała i zamykała, aż Gestapowcy powiedzieli jej żeby sobie nowy zamek kupiła a oni chcą zobaczyć mieszkanie, nawet nie zajrzeli do środka. Darnina była duszą całej pracy konspiracyjnej na tym terenie jej odwaga nie znała granic. Do niej była przywożona z Rypina broń i tam przechowywana aż do dalszego transportu dalej. Bardzo ceniona przez Rekina, Michala, Bena i Sitko oraz innych. [] Aresztowana we ~~wrzesniu~~ w styczniu 1945 r wraz z dr. Wiwatowskim, Orchdeą, Haga, [] została wywieziona do Sztuthofu i wg wiadomości uzyskanych już po wojnie kiedy na prośbę rodziny Orchidei szukałam je przez międzynarodowy Czerwony Krzyż, otrzymałam z Genewy zawiadomienie, że zostały zatopione koło Lubeki.

18

K-206

BRODNICA

AK

19

Zieleniewska Władysława ps. Darnina, Rakietka:

Pracując w urzędzie ziemskim, ostrzegała i przekazywała wiadomości o mających nastąpić wysiedlaniach, pozwalało to osobom ostrzeżonym uratować część mienia. Była k-dtka WSK na inspektorat Brodnica. W jej mieszkaniu odbywały się odprawy sztabu KO jak również udzielała kwater. Nocowała u niej kilka razy Ewa i Maria (J. Derucka). Zawsze spokojna i opanowana, swoim podejściem do młodzieży potrafiła ze swoich dawnych wychowanek stworzyć całą ekipę łączniczek i kurierek. Jej najbliższą współpracowniczką była Lidia Zakrzewska ps. Orchidea i jej siostra Zofia Zakrzewska ps. Chryzantema. Darnina i jej siostra Marta organizowały pomoc dla rodzin po aresztowanych. W czasie aresztowania Bohusza (kpt. T. Fiutowski) k-dt insp. Brodnica Darnina korzystając z tego, że przyjaźniła się z żoną Bohusza, Barbarą i jej siostrą Ireną potrafiła dotrzeć do przebywającego jeszcze w więzieniu w Brodnicy Bohusza, uzyskać od niego wiadomości i ostrzec innych. Kiedy trzeba było coś załatwić, nie wahała się iść pieszo kilka kilometrów, wyznając zasadę, że rozkaz musi być wykonany. W czasie moich przyjazdów do Brodnicy zawsze u niej kwaterowałam, spotykałam się z serdecznym przyjęciem i przyjaźnią mimo różnicy wieku. Kiedy został aresztowany Kessel (B. Laskowski) następca Bohusza, Darnina mimo, że też była zagro-

K-206

Wl. Zieleniewska ps. Darnina str 2

20

nie zawahała się przed podstawieniem swoich ludzi a nawet sama dotarła do Kessla podstępem, skąd uzyskała dużo wiadomości. Darnina była duszą organizacji na terenie Brodnicy a jej odwaga nie znała granic. we wrześniu byłam u niej, kiedy Gestapo przeprowadzało rewizje domów na ul. Przykop, kazała mi wejść do stojacej w korytarzu szafy i powiedziała bym nie odważyła się oddychać, drzwi od szafy zostawiła otwarte, udając, że zamyka szafę, zostawiała drzwi otwarte, tłumacząc Gestapowca, że są tam stare płaszcze i zamek się popsuł, nawet nie zaglądnęli tam.

Aresztowana 5 stycznia 1945r wraz z L. Zakrzewską, dr. N. Wiwatowskim, Fr. Jarzembowskim, H. Gacanka, na prośbę ~~jej~~ ^{Lidii Zakrzewskiej} siostry Zofii, Ewa poszukiwała ją ^{ki w 1947r} i Lidie Zakrzewską przez Czerwony Krzyż w Genewie, były bowiem wiadomości, że wszyscy zostali wywiezieni do Lubeki. Okazało się później, że w ostatnich dniach przed wycofaniem się Niemców zostały wszystkie zamordowane w więzieniu w Brodnicy.

Ewa
94

14-12-94

Janusz Nowakowski
Ewa

50wa

06 Zieleniewska Władysława ps. Darnina, Rakietka-Bronica WSK.

Wciągnięta do konspiracji przez Stanisława (J. Grüss), który znał ją przed wojną. Została przez niego wyznaczona na stanowisko k-dtki Wsk Podokręg Południe. Ostatni raz Rekin spotkał się z Darniną kilka dni przed Bożym Narodzeniem 1944r. Ja byłam na tym spotkaniu. Rekin dawał jej rozkazy jak zorganizować pomoc sanitarną, omawiał z nią rolę WSK oraz oddał jej rozkazy do rozesłania w terenie.

Maryla Sobocińska ps. Ryśka pisze, że była k-dtką WSK na Podokręg Południe, wyznaczyła ją na to stanowisko H. Krzeszowska ps. Zofia. Może po aresztowaniu Darniny, ale wówczas to już nie mogła długo zajmować tego stanowiska ponieważ Darnina była aresztowana 5 stycznia 1945r.

Tak Stanisław jak i Rekin bardzo cenili pracę Darniny.

Łucyfer 20-2-1996

ewg (Irena Jępielka-Nowak)

I/2

Dokumenty dotyczące osoby relatora - Zieleniewska

Właściwość:

a) Odpis skrócony aktu zgonu M. Zieleniewskiej; oryg., mps,
Brodnica 21.07.1961r., s. 1. Nr. 1 s. 1

K-206

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

Województwo Bydgoskie Powiat Brodnica
URZĄD STANU CYWILNEGO w Brodnicy-miasto

Odpis skrócony aktu zgonu

I. DANE DOTYCZĄCE OSOBY ZMARLEJ:

- 1. Nazwisko ZIELENIEWSKA
- 2. Imię (imiona) Władysława
- 3. Stan cywilny niezamężna
- 4. Data urodzenia 12 sierpnia 1896 roku
- 5. Miejsce urodzenia Brodnica
- 6. Miejsce zamieszkania Brodnica

II. DANE DOTYCZĄCE DATY I MIEJSCA ZGONU:

- 1. Data szóstego stycznia tysiąc dziewięćset ==
czterdziestego piątego
- 2. Miejsce Brodnica

III. DANE DOTYCZĄCE MAŁŻONKA OSOBY ZMARLEJ:

- 1. Nazwisko
- 2. Imię

IV. DANE DOTYCZĄCE RODZICÓW OSOBY ZMARLEJ:

	Ojciec	Matka
1. Nazwisko	<u>Zieleniewski</u>	<u>Zieleniewska</u>
2. Imię (imiona)	<u>Jan</u>	<u>Waleria</u>

Dla wydania odpisu, należy opłacić
 w oknie. Płatność w oknie od 10.00 zł
 Miejsce na opłatę skarbowa

Edycja zgodna z treścią powyższego odpisu
 Treść aktu zgonu Nr 118/1961
 dnia 21 lipca 1961 r.

KIEROWNIK
 Urzędu Stanu Cywilnego **LR**

Zygmunt Szostek

16

- II. Materiały uzupełniające relacje: Zieleniewska Władystawa
1. Wiersz dedykowany W. Zieleniewskiej autorstwa Terii Stemplewskiej-Ostrowskiej z 13.07.1981r., napis oryg. k. 1 s. 1
 2. Pismo Jana Karla do Elżbiety Zawackiej z 6.01.1983r. w sprawie Władystawy Zieleniewskiej, napis oryg. k. 2 s. 2-4
 3. Biografia Władystawy Zieleniewskiej, [w:] Zestawienie Pomorskie, Gdansk 1984, (orig. kartki) k. 3 s. 5-9
 4. Irene Jęzielska-Nowak, biogram Władystawy Zieleniewskiej, napis oryg. k. 1 s. 10
 5. Biogram Władystawy Zieleniewskiej bez autorstwa, napis kop. k. 2 s. 11-12
 6. Biogram Władystawy Zieleniewskiej autorstwa Elżbiety Zawackiej, napis kop. k. 5 s. 13-17
 7. Zawacka Elżbieta biogram Władystawy Zieleniewskiej, [w:] Stow. biograf. komp. pomorskiej 1939-1945, t. 2, t. X Wypł. FAPAK, kserokop. k. 1 s. 18-20
 8. Jerzy Wultanski, Władystawa Zieleniewska, Nowości nr 48/1997r. oryg. k. 1 s. 20

Rocznice

Zbliża się znowu Twoja rocznica
Rocznica tragicznej Twojej śmierci
Kiedy to Ciebie przed wieloma laty
Zamęczyli hitlerowskie katy.

Leżysz tak cicho w twym skromnym grobie
Nie pomna krzywdy wyrządzonej Tobie
Może przebaczyłaś im swych mąk *jak wiele*
Wszak jesteś istotą nie stąd.

Cała jesteś dla nas w chwale
Ty! Twarda jak granit Polko
Nasze serca były pełne rozpacz
Zdawało się że umierają wraz z Tobą

Odeszłaś od nas zmaltretowana
Obita, zraniona, zamordowana
A my tchórzliwsze je zcze żyjemy
I pamięć o Tobie zachowujemy

Ty nasza Pomorzanko!
Córo Ziemi Michałowskiej! *Zem*

17. lipca 1981

Maria Stemplewska-Ostrowska
Brodnica, ul. Swierczewskiego 17

*poile pomnik Marysi
zbiórka -*

Stanowa pani!

prokuratura brodnicka, w której pracowała wędysta - wa Zielenińska obejmowała trzy powiaty: brodnicki, driesdowski i lubawski. Kierownikiem byłem ja, jako wiceprokurator, sekretarzem był Leon Janywaer, woźnym Lewandowski wrył. Obszary te były w Brodnicy.

Dwa powiaty: lubawski i driesdowski - były granicznymi. Wobec bliższej się wojny, trzeba było reagować na wy- stąpienie polityczne - niemieckie. Kilkakrotnie interwenio- wałem w sprawie stosowanych arcyów - konsul niemiecki z Dantona, a funkcjonariusze tajnej policji - Hieronimowa na trzy dni przed wojną wstąpiły.

W prokuraturze pracowała utrudniona nie tylko wywie- re sprawiedliwości, ale i gę- bokiego patryjotyzmu. Ceko- wato zadowolonej sekretarce

niezależny
wzrost
powstanie
Zielon
prokurator
ja Rawka

43-3
Dziennik

Wł. Tieteniowski. Cicha, gromca
nadzwyczaj systematycznie w
pracy - prowadził repertorium
spraw niemieckich.

W dniu 1 września 1939 r. z uwagi
na polityczne działalności
prokuratury, wraz z niekłówym
eklesem, specjalnym pojęciem
już o godzi. j. - w jej reno, ^{przez} ^{przez} ^{przez}
linii słabkowarci do ^{przez} ^{przez} ^{przez}
ja, Frywera i Tieteniowska.

po 17-ym września 1939 r.
- Frywera i Tieteniowska
rezydowali wrócić do Brodnicy.
ja również w listopadzie
do wojska polskiego na ka-
chodzie.

po powrocie Frywera do-
szed osadnicy w obocie kon-
uitt. w oszczędzaniu Frywera
bow pracy politycznej ^{Tieteniowski} ^{przez} ^{przez} ^{przez}
dnicy nie mam. Wiem tylko, że
ze 20, prac została zamordo-
wana przez festego. po powro-
cie, w roku 1945, objęcie przez
nowo defestwo prokuratury
ekspozycji w Bydgoszczy, a od
1949 - apelacyjnej w Toruniu.
Brodnica śledztwa w swojej

apelacji. W związku z tym nadro-
towałem sprawę konfidenta ge-
stepie w Brodnicach, który zde-
konspirował A.K. na tym samym
terenie. Konfident ten został w
roku 1949-ym skazany na śmierć
i powieszony w funduszu.

Woluje się, że się nazywał
Dobles Franciszek, a ekta jego
sprawy znajdują się w Sądzie Woj.
w Bydgoszczy pod Nr. K 78/49.
w archiwum.

Łączę wyrazy szacunku

Jan Pals
Prokurator Sądu
Apelacyjnego w st. sp.

WŁADYSŁAWA
ZIELENIEWSKA
(1896—1945),
komendantka Wojskowej Służ-
by Kobiet Inspektoratu Brod-
nickiego AK

*Prokuratura
S. 2/19
Zamiat
Jordan
L. G. G.*

Urodziła się 12 sierpnia w Brodnicy jako najstarsza z sześciorga dzieci budowniczego Jana Zieleniewskiego i Walerii z domu Wrońkiej. Uczęszczała najpierw przez 4 lata do szkoły powszechnej, po czym ukończyła średnią szkołę dla dziewcząt (Mädchenmittelschule) w Brodnicy.

Po odzyskaniu niepodległości w 1919 r. i utworzeniu na Pomorzu polskich urzędów Zieleniewska pracowała jako sekretarka Prokuratury Powiatowej w Brodnicy. Była biegłą stenotypistką, cenioną za sumiennosc, władała dobrze językiem niemieckim, wyjątkowo przydatnym w wykonywanej przez nią pracy. Na tym stanowisku pracowała bez przerwy do wybuchu drugiej wojny światowej. O pracy zawodowej Zieleniewskiej tak pisze jej ówczesny przełożony wiceprokurator brodnicki mgr Jan Karls: „Prokuratura brodnicka obejmowała 3 powiaty — dwa z nich, lubawski i działdowski, graniczyły z Prusami Wschodnimi. Wobec zbliżającej się wojny trzeba było reagować na wystąpienia antypolskie Niemców. W prokuraturze, która nie odstępowała od ścisłego stosowania prawa, panowała jednak atmosfera głębokiego patriotyzmu. Cechował on również sekretarkę

Zieleniewską, cichą, grzeczną, nadzwyczaj systematyczną w pracy, prowadziła repertorium spraw niemieckich”.

W dniu 1 września 1939 r., z uwagi na polityczną działalność Prokuratury, już o godz. siódmej rano specjalnym pociągiem pracownicy jej wraz z niektórymi aktami zostali ewakuowani. W transporcie, wielokrotnie bombardowanym i przemieszanym z transportami wojskowymi, pełniła Zieleniewska wraz z siostrą Martą, zawodową pielęgniarką, funkcję sanitariuszki. Transport dotarł aż do Łucka, skąd siostry wróciły w październiku 1939 r. do Brodnicy.

Mimo wyczerpującej pracy zawodowej Zieleniewska potrafiła z dużym poświęceniem opiekować się osieroconym rodzeństwem, gdyż ojciec zmarł w 1924 r., a matka w dwa lata później. Ta sytuacja rodzinna spowodowała szczególne przywiązanie do siostry-opiekunki dwojga młodszych dzieci, Jana i Marty, późniejszych współpracowników w konspiracji.

W czasie okupacji Zieleniewska mieszkała przy ul. Przykop 52 w Brodnicy. Zmuszona do pracy wobec grożącego wywiezienia na roboty do Niemiec, podjęła ją w urzędzie do spraw gospodarki ziemią (SS Bodenamt). Rychło jednak, ku zdziwieniu współpracowników, odważnie i z dużym ryzykiem porzuciła stosunkowo wygodne zajęcie biurowe, przekonawszy się, że urząd ten służy celom wywłaszczania Polaków z ich gospodarstw rolnych. Zdążyła jednak jeszcze uprzedzić niejedną polską rodzinę wiejską o mającym nastąpić wysiedleniu i wywiezieniu do obozu w Potulicach z własnego gospodarstwa, które przydzielano Niemcom z krajów nadbałtyckich lub z Besarabii. Następne zajęcie Zieleniewskiej to ciężka praca fizyczna w fabryce zbrojeniowej w ~~Fordonie~~ pod Bydgoszczą, dokąd musiała codziennie dojeżdżać. W 1943 r. udało jej się uzyskać pracę w Brodnicy, w prywatnej niemieckiej firmie Hinza, gdzie prowadziła księgowość. Mimo wielokrotnych nacisków nie złożyła wniosku o wpisanie jej na folkslistę. Jesienią 1944 r. została zmuszona do kopania rowów w Karbowie pod Brodnicą.

Od początku okupacji Zieleniewska włączyła się czynnie do samopomocy społecznej o charakterze charytatywnym. Uczestniczyła w zbiórkach odzieży i żywności dla rodzin opuszczonych przez żywicieli. Wysyłała paczki do obozu przejściowego w Po

2

tulicach. Udzielała kwatery ukrywającym się, m.in. poszukiwanej przez gestapo Jadwidze Łojewskiej, przedwojennej komendantce Organizacji Przynależenia Wojskowego Kobiet (PWK) z sąsiedniego pow. wąbrzeskiego.

Data wejścia Zieleniewskiej do podziemnego wojska nie została ustalona. Była czynna już w 1940 r., współpracując z szefem wywiadu sztabu Komendy Okręgu Pomorze Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) Józefem Grussem („Stanisław”). Używała pseudonimów „Rakieta” i „Darnina”. Od początku była członkiem załączkowego sztabu Inspektoratu Brodnica, obejmującego oprócz pow. brodnickiego także pow. lubawski i — okresowo — rypiński. Zieleniewska-„Darnina” pełniła kilka funkcji. Podstawowym jej zadaniem przez cały okres okupacji było zbieranie wiadomości wywiadowczych od zorganizowanej przez nią sieci wywiadowców i od nieświadomych informatorów. Wiadomości te przekazywała „Stanisławowi”, który regularnie co parę tygodni przyjeżdżał do Brodnicy. Zatrzymywał się w Niskim Brodnie u kolejarza Józefa Czajkowskiego i jego żony Wandy i stamtąd przychodził po meldunki do „Darniny”. W latach późniejszych przesyłano meldunki wywiadowcze do punktów Komendy Okręgu w Toruniu oraz do punktów pocztowych „Stanisława” w Grudziądzu. Kurierki przekazujące meldunki były także w dyspozycji komendanta Inspektoratu Brodnickiego Tadeusza Fiutowskiego („Ben”, „Bohusz”) i szefa łączności Inspektoratu Franciszka Jarzembowskiego („Bluszcz”), z którego rodziną Zieleniewska była zaprzyjaźniona.

Dodatkowym zadaniem konspiracyjnym „Darniny” był kontrwywiad i ochrona członków ZWZ-AK, a zwłaszcza dowódców wyższych przyjeżdżających na inspekcję. Oto przykład tej działalności: Po aresztowaniu w sierpniu 1944 r. komendanta „Bena” i sierżanta Bolesława Laskowskiego („Kessel”) „Darnina” poprzez swój wywiad więzienny zdołała się dowiedzieć, że gestapo zna pseudonim Stanisława Dziegielewskiego („Mikołajski”), kwatermistrza Komendy Okręgu i jest na jego tropie. Dziegielewski, uprzedzony o niebezpieczeństwie przez Stanisławę Bizanową — należącą do obstawy dowódców, uratował się w melinie wskazanej przez Kazimierza Antoszewskiego („Sobola”). W Inspektoracie Brodnica często przebywał szef sztabu Okręgu Józef Chy-

liński (ps. „Wicher” i inne). Odprawy jego z członkami sztabu Inspektoratu odbywały się m.in. w mieszkaniu „Darniny”, którą „Wicher” darzył całkowitym zaufaniem. U niej także często kwaterowała od czerwca 1944 r. toruńska kurierka szefa sztabu Irena Jagielska („Ewa”). „Darnina” potrafiła, mimo różnorodności obowiązków konspiracyjnych, prowadzić pracę bezpiecznie, z maksymalną ostrożnością. Kiedy w 1943 r. objęła funkcję komendantki Wojskowej Służby Kobiet (WSK) Inspektoratu Brodnica, zorganizowała odrębne zespoły służb kobiecych i kontaktowała się raczej tylko z kierowniczkami zespołów-sekcji WSK. Były to: Wanda Cybulska („Ada”) — sekcja kurierek i łączniczek; Irena Wiwatowska („Flora”) — sekcja sanitarna, mająca kryptonim „PCK”; Lidia Zakrzewska („Orchidea”), zastępczyni „Darniny” — sekcja opieki nad aresztowanymi i ich rodzinami. Czwartą sekcją, wywiadowczą, kierowała sama „Darnina”. Funkcjonowała również sekcja piąta, kwaterunkowo-gospodarcza, jednakże nie ustalono, kto był jej kierowniczką.

Zieleniewska-„Darnina”, oddana pracy konspiracyjnej bez reszty, wprowadziła do niej również swoje rodzeństwo. Brat Jan („Osa”) był łącznikiem między placówką jabłonowską AK a Inspektoratem Brodnica. Wraz z nim „Darnina” prowadziła regularnie w drugiej połowie 1944 r. dwa razy w tygodniu o określonej godzinie wieczornej nasłuch radiowy w jego mansardowym mieszkaniu przy ul. Kopernika 7. W domu tym mieszkało 7 Niemców, w tym funkcjonariusz Kripo (policji kryminalnej). Siostra „Darniny” Marta („Strzecha”), pielęgniarka z zawodu, miała przydział do sekcji sanitarnej WSK.

Działalność konspiracyjna „Darniny” skończyła się tragicznie. Została aresztowana na ulicy, w drodze do pracy, w dniu 3 stycznia 1945 r. Aresztowanie jej było powiązane z ujęciem przez Jagdkommando (jednostka do walki z partyzantami) członków grupy spadochroniarzy polsko-radzieckich w pobliskiej wsi Pokrzydowo. Ukrywanie w tej wsi kilku spadochroniarzy spowodowało zastrzelenie 17 jej mieszkańców w dniu 29 grudnia 1944 r. Podczas rewizji zagród Niemcy natrafili na duży magazyn leków i materiałów opatrunkowych. Była to ukryta składnica brodnickiej sekcji sanitarnej WSK, przeznaczona dla, zaplanowanego na okres powstania, szpitala polowego. Śledztwo, wspierane przez

konfidentów, ogarnęło w dniach od 30 grudnia do 3 stycznia 1945 r. przeszło 70 aresztowanych z całego Inspektoratu Brodnica. Kilkanaścioro spośród nich, w tym co najmniej 9 młodych kobiet z WSK, zginęło w marszu ewakuacyjnym z więzienia brodnickiego, z którego wyprowadzono więźniów w dniu 18 stycznia 1945 r. Zostali zamordowani w nie wyjaśnionych dotychczas okolicznościach, prawdopodobnie w lasach nadnoteckich.

Ze wszystkich wówczas aresztowanych „Darnina” była najczęściej torturowana, przetrzymywana w izolatce. Gestapo wiedziało z przebiegu śledztwa, że „Darnina”, jako członek sztabu Inspektoratu, znała bardzo wielu konspiratorów, znała także punkty kontaktowe w Grudziądzu i Toruniu, prowadzące do Sztabu Komendy Okręgu. Jej milczenie uratowało dalszych co najmniej kilkudziesięciu ludzi. „Darnina” — jedyna z całej grupy więźniów brodnickich — została zamęczona w śledztwie dnia 6 stycznia 1945 r. Oględziny lekarskie w czasie ekshumacji w dniu 8 marca tegoż roku wykazały okrutne okaleczenia jako przyczynę śmierci. Jest pochowana na cmentarzu brodnickim.

„Darnina” jako jedna z nielicznych odznaczonych kombatantek pomorskich otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami (Rozkaz Komendanta Okręgu 221/BP z dnia 11 listopada 1944 r.). W pamięci wielu ludzi pozostała żywa postać tej szczupłej, skromnej, spokojnej kobiety, zawsze uczynnej, życzliwej dla wszystkich, oddanej służbie i rodzinie. Wniosek o nazwanie imieniem Zieleniewskiej-„Darniny” jednej z ulic jej rodzinnego miasta, Brodnicy, znajduje się w tamtejszej Miejskiej Radzie Narodowej.

Elżbieta Zawacka

bibliografia

LITERATURA

Zawacka E., *Z dziejów brodnickiej AK — Kobięca służba sanitarna*, „Nowości”, 1982, nr z 19 III i dalsze.

Relacje w zbiorach autorki: Barbary Stawińskiej-Zieleniewskiej, K. Antoszewskiego, M. Stemplewskiej, I. Jagielskiej, J. Karlsa, E. Kamińskiej, W. Wróblewskiej.

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA ps.Darnina, Rakietą.

Urodz. 12.08.1896 r. w Brodnicy. Ojciec Jan - budowniczy, matka Waleria z Wrońskich, zamieszkała w Brodnicy ul. Przykop 52 - II-ka i kwatery.

Do wojny urzędniczka prokuratury w Brodnicy.

Po powrocie z ucieczki podjęła pracę w urzędzie gospodarskim ziemią /SS Bodemamt/. Często idąc pieszo do pobliskich wsi ostrzegała Polaków przed mającym nastąpić wywłaszczeniem z gospodarstw by wsadzić tam Niemców z krajów nadbałtyckich i Besarabii.

Zajęcie to nie podobała się jej, zmieniała pracę, podjęła ciężką pracę fizyczną w fabryce zbrojeniowej w Tordonia. *Heimani*

W 1943 r. uzyskała pracę w Brodnicy jako księgowa w firmie Hinza.

Od początku okupacji pracowała w samopomocy społecznej. Ukrywała poszukiwaną przez gestapo przedwojenną k-dtkę PWK Jadwigę Łojewską z Wąbrzeźna.

Już w 1940 r. pracuje z mjr. Józefem Gruss ps.Stanisław, szefem II-ki KO Pomorze.

W jej mieszkaniu odbywały się odprawy oficerów sztabu KO Pomorze /ppłk Józef Chyliński ps.Kamień, Rekin, Wicher szef sztabu K"O - mjr Józef Gruss ps.Stanisław, szef II-ki KO kpt Henryk Gryomacher ps.Michał, Marta szef V -ki KO, kpt Tadeusz Fiutowski ps.Ben, Bohusz k-dt insp. Brodnica, por. Jarzembowski Fr. ps.Bluszcz, Sitko szef V-ki insp.Brodnica/.

Kwaterowała u niej Irena Jagielska ps.Ewa, kurierka i raz Jadwiga Derucka ps.Maria - szyfrantka sztabu KO.

W 1943 r. objęła funkcję k-dtki WSK insp. Brodnica. Zorganizowała sekcję kurierek/ i łączniczek, sekcję sanitarną, opiekę nad aresztowanymi. Jej zastępczynią była Lidia Zakrzewska ps.Orchidea, Roma. Całkowicie oddana pracy konspiracyjnej. Po aresztowaniu kpt. T.Fiutowskiego i Bol. Laskowskiego ps.Kessel, Jeleń, dowiedziała się od córki Kessla, że Gestapo poszukuje Mikołajskiego. Był to pseudonim szefa IV-ki KO Stanisława Dzięgielewskiego, który uprzedzony o tym ukrył się.

3.01.1945 została aresztowana na ulicy w związku ze wyspą pokrzydowską, potwornie torturowana nie zdradziła nikogo, zamordowana 6.01.45 w więzieniu brodnickim. Gestapo podało, że popełniła samobójstwo, oględziny lekarskie wykazały silne okaleczenia.

T.: Antoszewski K., Jagielska I., Zieleniewska B..

Zieleniewska Władysława ps "Darnina", "Rakieta" AA

ur. 12. sierpnia 1896 r. w Brodnicy, córka rzemieślnika Jana i Walerii z d. Wrońskiej. Przed wojną była urzędniczką Prokuratury Powiatowej w Brodnicy i opiekunką osieroconego młodszego rodzeństwa. W czasie okupacji mieszkała w Brodnicy przy ul. Przykop 52 zatrudniona najpierw w SS Bodenant w Brodnicy, potem w 1943 r. dojeżdżała do pracy w fabryce ^{fizycznej} smucicyjnej w ^{Zgornie} Ferdonie, następnie prowadziła księgowość w sklepie Hinza w Brodnicy, i jesienią 1944 r. została zmuszona do prac ziemnych fortyfikacyjnych.

Od początku okupacji ^{była czynna} w samopomocy społecznej o charakterze charytatywnym. Zaprzysiężona w 1940 r. współdziałała od załóżka w organizowaniu sztabu inspektoratu rejonowego ZWZ w Brodnicy, werbowowała i zaprzysięgała kobiety do służby w podziemnym wojsku. Dokładne szczegóły jej intensywnej działalności ^{wojskowej} bliżej nie znane - zginęli bowiem jej najbliżsi współpracownicy - pierwszy inspektor brodnicki, A. Jarocji ps "Antoni", drugi inspektor T. Piutowski ps "Ben" i kierownik łączności sztabu inspektoratu F. Jarzembowski ps "Bluszcz" a trzeci i ostatni inspektor F. Wróblewski ps "Bach" zmarł nie zostawiając sprawozdania o funkcjonowaniu inspektoratu. Według sprawozdania J. Chylińskiego ps "Wicher" /i inne ps/, szef sztabu Komendy Okręgowej Pomorze ZWZ-AK, pt. "Działalność wojskowej służby kobiet na Okręgu Pomorze" przekazany w czerwcu 1976 r. "Darnina" ^{była} okresowo czynna w komórce wywiadowczej Komendy Okręgowej. W jej domu mieściła się kwatery i lokal spotkań członków sztabu Komendy Okręgowej ze sztabem inspektoratu. W latach 1943 i 1944 pełniła funkcję referentki WSK /wojskowej służby kobiet/ inspektoratu, za co została odznaczona rzadkim na Pomorzu Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, przydzielonym rozkazem nr 221/44/BP z dnia 11. XI 1944 r. Wiadomo także, że razem z bratem Janem Zieleniewskim ps "Osa" prowadziła okresowo w 1944 r. regularny, dwukrotny w ciągu tygodnia, nasłuch radiowy w oczekiwaniu rozkazów Komendy Głównej AK w sprawie rozpoczęcia akcji "Burza".

"Darnina" została aresztowana dnia 3. stycznia 1945 r. w związku z pokrowską wyspą desantu radzieckiego. Ze wszystkich aresztowanych wówczas kobiet była najciężej torturowana. Zginęła zamęczona w śledztwie dnia 6. stycznia 1945 r. Zwłoki "Darniny" zakopane przez Niemców pod płotem cmentarnym, po ekshumacji w marcu 1945 r. wykazały ciężkie okaleczenia,

- 2 -

członki były połamane, oko wykupione. Pracujący w więzieniu pisarz, b. sierżant Prus, stwierdził że "Darnina" swoim bohaterskim milczeniem uratowała życie wielu ludziom. Gestapowiec Hinz, sąsiad brata stwierdził przed nim przed swoją ucieczką; "To była prawdziwa Polka, my gestapowcy mieliśmy dla niej szacunek za jej szlachetną postawę". Wszyscy relatorzy są zgodni w ocenie "Darniny". Szef sztabu Okręgu darzył ją / i M. Zakrzewską ps "Orchideę" / pełnym zaufaniem. Jedną z relatorek, Elżbieta Kalińska ps "Kalina" tak ją charakteryzuje: Głęboki patriotyzm, wierność swoim zasadom, odwaga, skupienie wewnętrzne i poczucie własnej godności, emanujące z twarzy i postaci, uczciwość, prawdomówność, dokładność i ogromne poczucie obowiązku"

Biogram oparty na licznych informacjach gromadzonych w zbiorach E. Zawackiej, udzielonych m.in. przez W. Wróblewską ps "Róża", I. Jagielską ps "Ewa", E. Kamińską ps "Kalina", M. Stemplewską ps "Faszyna" (autorkę wiersza o "Darninie"), B. Stawińską-Zieleniewską, K. Antoszewskiego ps "Sobola", J. Chylińskiego ps "Wicher".
Podręcznik przekazała również akt zgrom. i fotografie.

13

Z i e l e n i e w s k a Władysława / 1896 - 1945 /,
Komendantka Wojskowej Służby Kobiet Inspektoratu Brodnickiego A K

Urodziła się 12. sierpnia w Brodnicy jako najstarsza z sześciorga dzieci budowniczego Jana Zieleniewskiego i Walerii z domu Wrońskiej. Uczęszczała najpierw przez 4 lata do szkoły powszechnej, po czym ukończyła średnią szkołę dla dziewcząt /Mädchenmittelschule/ w Brodnicy. Po odzyskaniu niepodległości w 1919 r. i utworzeniu na Pomorzu polskich urzędów Zieleniewska pracowała jako sekretarka Prokuratury Powiatowej w Brodnicy. Była biegłą stenotypistką, cenioną za sumienność, władała dobrze językiem niemieckim wyjątkowo przydatnym w wykonywanej przez nią pracy. Na tym stanowisku pracowała bez przerwy do wybuchu II wojny światowej. O pracy zawodowej Zieleniewskiej tak pisał jej ówczesny przełożony wiceprokurator brodnicki mgr Jan Karls: Prokuratura brodnicka obejmowała 3 powiaty - dwa z nich, lubawski i działowski graniczyły z Prusami Wschodnimi. Wobec zbliżającej się wojny trzeba było reagować na wystąpienia antypolskie Niemców. W prokuraturze, która nie odstępowała od ścisłego stosowania prawa panowała jednak atmosfera głębokiego patriotyzmu. Cechował on również sekretarkę Zieleniewską, cichą, grzeczną, nadzwyczaj systematyczną w pracy, prowadziła repertorium spraw niemieckich.

W dniu 1. września 1939 r. z uwagi na polityczną działalność prokuratury już o godz. 7 rano specjalnym pociągiem pracownicy jej wraz z niektórymi aktami zostali ewakuowani. W transporcie wielokrotnie bombardowanym i przemieszanym z transportami wojskowymi pełniła Zieleniewska wraz z siostrą Martą, zawodową pielęgniarką, funkcję sanitariuszki. Transport dotarł aż do Łucka, skąd siostry wróciły w październiku 1939 r. do Brodnicy.

Mimo wyczerpującej pracy zawodowej Zieleniewska potrafiła z dużym poświęceniem opiekować się osieroconym rodzeństwem, gdyż ojciec zmarł w 1924 r., a matka w dwa lata później. Ta sytuacja rodzinna spowodowała szczególne przywiązanie do siostry-opiekunki dwojga najmłodszych dzieci, Jana i Marty, późniejszych współpracowników w konspiracji.

W czasie okupacji Zieleniewska mieszkała przy ul. Przykop 52 w Brodnicy. Zmuszona do pracy wobec grożącego wywiezienia na roboty do Niemiec, podjęła ją w urzędzie do spraw gospodarki ziemią /SS Bodenamt/. Rychło jednak ku zdziwieniu współpracowników, odważnie i z dużym ryzykiem, porzuciła to stosunkowo wygodne zajęcie biurowe, przekonawszy się, że urząd ten służy celom wywłaszczenia Polaków z ich gospodarstw rolnych. Zdążyła jednak jeszcze uprzedzić niejedną rodzinę polską wiejską o mającym nastąpić wysiedleniu i wywiezieniu do obozu w Potulicach z własnego gospodarstwa, które przydzielano Niemcom z krajów nadbałtyckich lub z Besarabii. Następnym zajęciem Zieleniewskiej to ciężka praca fizyczna w fabryce zbrojeniowej w Fordonie k/Bydgoszczy, dokąd musiała codziennie dojeżdżać. W roku 1943 udało jej się uzyskać pracę w Brodnicy w prywatnej niemieckiej firmie Hinza, gdzie prowadziła księgowość. Mimo wielokrotnych nacisków nie złożyła wniosku o wpisanie jej na Volkslistę. Jesienią 1944 r. została zmuszona do kopania rowów w Karbowie k/Brodnicy. Od początku okupacji Zieleniewska włączyła się czynnie do samopomocy społecznej o charakterze charytatywnym. Uczestniczyła w zbiórkach odzieży i żywności i dostarczała ją rodzinom opuszczonym przez żywicieli. Wysyłała paczki do obozu przejściowego w Potulicach. Udzielała kwatery ukrywającym się, m.in. poszukiwanej przez Gestapo Jadwidze Łojewskiej, przedwojennej komendantce PWK / Organizacji Przystosowania Wojskowego Kobiet / z sąsiedniego powiatu wąbrzeskiego.

Data wejścia Zieleniewskiej do podziemnego wojska nie została ustalona. Była czynna już w 1940 r. współpracując z szefem wywiadu sztabu Komendy Okręgu Pomorze ZWZ /Związku Walki Zbrojnej / Józefem Grussem /Stanisław/. Używała pseudonimów Rakieta i Darnina. Od początku była członkiem załączkowego sztabu Inspektoratu Brodnica obejmującego obok powiatu brodnickiego także powiat lubawski i -okresowo - rypiński. Zieleniewska-Darnina pełniła kilka funkcji. Podstawowym jej zadaniem

przez cały okres okupacji było zbieranie wiadomości wywiadowczych od zorganizowanej przez siebie sieci wywiadowców i od nieświadomych informatorów, wiadomości te przekazywała "Stanisławowi", który regularnie co parę tygodni przyjeżdżał do Brodnicy. Zatrzymywał się w Niskim Brodnie u kolejarza Józefa Czajkowskiego i jego żony Wandy i stamtąd przychodził po meldunki do Darniny. W latach późniejszych ^{przesyłano} meldunki wywiadowcze do punktów Komendy Okręgu w Toruniu oraz do punktów pocztowych "Stanisława" w Grudziądzu. Kurierki przekazujące meldunki były także w dyspozycji komendanta Inspektoratu Brodnickiego, Tadeusza Flutowskiego /Ben, Bohusz/ i szefa łączności Inspektoratu, Franciszka Jarzembowskiego /Bluszcz/, z którego rodziną Zieleniewska była zaprzyjaźniona.

Dodatkowym zadaniem konspiracyjnym Darniny był kontrwywiad i ochrona ^{członków} dawadźki ZWZ - AK a zwłaszcza dowódców wyższych przyjeżdżających na inspekcję. Oto przykład tej działalności: Po aresztowaniu w sierpniu 1944 r. komendanta "Bena" i sierżanta Bolesława Laskowskiego /Kessel/ Darnina poprzez swój wywiad więzienny zdołała się dowiedzieć, że Gestapo zna pseudonim Stanisława Dziegielewskiego /Mikołajski/, kwatermistrza Komendy Okręgu i jest na jego tropie. Dziegielewski uprzedzony o niebezpieczeństwie przez Stanisławę Bizanową, należącą do obstawy dowódców, uratował się w melinie, wskazanej przez Kazimierza Antoszewskiego /Sobola/. W Inspektoracie brodnickim często przebywał szef sztabu Okręgu Józef Chyliński /Wicher i inne ps/. Odprawy jego z członkami sztabu Inspektoratu m.in. odbywały się w mieszkaniu Darniny, którą Wicher darzył całkowitym zaufaniem. U niej także często kwaterowała od czerwca 1944 r. toruńska kurierka szefa sztabu Irena Jagielska /Ewa/. Darnina potrafiła mimo różnorodności obowiązków konspiracyjnych prowadzić pracę bezpiecznie z maksymalną ostrożnością. Kiedy w roku 1943 objęła funkcję komendantki wojskowej służby kobiet /w skrócie WSK/ Inspektoratu Brodnica, zorganizowała od-

— 4 —

rębne zespoły służb kobiecych i kontaktowała się raczej tylko z
 _____ kierowniczkami zespołów-sekcji WSK. Były to: sekcja
 kurierek i łączniczek dowodzona przez Wandę Cybulską /Ada/, sekcja
 sanitarna nosząca kryptonim PCK kierowana przez Irenę Wiwatowską /F/
 /Flora/, sekcja opieki nad aresztowanymi i ich rodzinami - przewod-
 niczyła jej Lidia Zakrzewska /Orchidea/, zastępczyni Darniny.
 Czwartą sekcją, wywiadowczą, kierowała sama Darnina. Funkcjonowa-
 ła również sekcja piąta, kwaterunkowo-gospodarcza, jednakże nie u-
 ustalono, kto był jej kierowniczką.

Zieleniewska-Darnina oddana ^{konspiracyjnej} pracy bez reszty wprowadziła do niej
 również swoje rodzeństwo. Brat Jan /Osa/ był łącznikiem między pla-
 cówką jabłonowską A K i Inspektoratem Brodnica. Wraz z nim Darnina
 prowadziła regularnie w drugiej połowie 1944 r. dwa razy w tygodniu
 o określonej godzinie wieczornej nasłuch radiowy w jego mansardo-
 wym mieszkaniu przy ul. Kopernika 7. W domu tym mieszkało 7 Niem-
 ców, w tym funkcjonariusz Kripo /policji kryminalnej/.

Siostra Darnina Marta /Strzecha/, pielęgniarka z zawodu miała
 przydział do sekcji sanitarnej WSK.

Działalność konspiracyjna Darniny skończyła się tragicznie.
 Została aresztowana na ulicy w drodze do pracy w dniu 3. stycznia
 1945 r. Aresztowanie jej było powiązane z ujęciem przez Jagdkom-
 mando ^{jednostka} do walki z partyzantami/ członków grupy spado-
 chroniarzy polsko-radzieckich w pobliskiej wsi Pokrzydowo. Ukrywa-
 nie w tej wsi kilku spadochroniarzy spowodowało zastrzelenie 17
 jej mieszkańców w dniu 29. XII 1944 r. Podczas rewizji zagród Niem-
 cy natrafili na duży magazyn leków i materiałów opatrunkowych!
 Była to ukryta składnica brodnickiej sekcji sanitarnej WSK prze-
 znaczone dla zaplanowanego na okres powstania szpitala polowego.
 Śledztwo wspierane przez konfidentów ogarnęło w dniach od 30. XII
 do 3. I 1945 r. przeszło 70 aresztowanych z całego brodnickiego
 inspektoratu. Kilkunastu spośród nich, w tym co najmniej 9 młodych

kobiet z WSK, zginęło w marszu ewakuacyjnym z więzienie brodnickiego, z którego wyprowadzono więźniów w dniu 18, stycznia 1945 r. Zostali zamordowani w niewyjaśnionych dotychczas okolicznościach prawdopodobnie w lasach nadnoteckich.

Z wszystkich wówczas aresztowanych Darnina była najciężej torturowana, przetrzymywana w izolatce. Gestapo wiedziało z przebiegu śledztwa, że Darnina jako członek sztabu Inspektoratu znała bardzo wielu konspiratorów, znała także punkty kontaktowe w Grudziądzu i Toruniu, prowadzące do sztabu Komendy Okręgu. Jej milczenie uratowało dalszych co najmniej kilkudziesięciu ludzi. Darnina - jedyna z całej grupy więźniów brodnickich - została zamęczona w śledztwie dnia 6. stycznia 1945 r. Oględziny lekarskie w czasie ekshumacji w dniu 8. marca tegoż roku wykazały okrutne okaleczenia jako przyczynę śmierci. Jest pochowana na cmentarzu brodnickim.

Darnina jako jedna z nielicznych odznaczonych kombatantek pomorskich otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami /Rozkaz Komendanta Okręgu 221/P z dnia 11. XI 1944 r./ . W pamięci wielu ludzi pozostała żywa postać tej szczupłej skromnej spokojnej kobiety, zawsze uczynnej, życzliwej dla wszystkich, oddanej służbie i rodzinie. Wniosek o nadanie imieniem Zieleniewskiej-Darniny jednej z ulic jej rodzinnego miasta Brodnicy znajduje się w tamtejszej Miejskiej Radzie Narodowej.

Elżbieta Zawacka

Literatura. Zawacka E., Z dziejów brodnickiej A K -Kobięca służba sanitarna, "Nowości", 1982, nr 19. III i dalsze.

Relacje w zbiorach autorki: Barbary Stawińskiej-Zieleniewskiej, K. Antoszewskiego, M. Stemplewskiej, I. Jagielskiej, J. Karlsa, E. Kamińskiej, W. Wróblewskiej

Zieleniewska Władysława ps. „Darnina”, „Rakieta” (1896–1945), kier. Referatu WSK Insp. AK Brodnica.

18

Urodzona 19 VIII 1896 r. w Brodnicy jako najstarsza z sześciorga dzieci przedsiębiorcy budowlanego Jana i Walerii z d. Wrońskiej. W domu wychowywana w atmosferze polskości. Ukończyła niemiecką szkołę średnią dla dziewcząt w Brodnicy. Po śmierci ojca w 1924 r. i matki w 1926 r. zastąpiła rodziców dwojgu najmłodszym z rodzeństwa. Od 1920 r. pracowała aż do wybuchu wojny jako sekretarka Prokuratury Powiatowej w Brodnicy. (Prokuratura obejmowała także powiaty lubawski i działdowski, graniczące z Prusami Wschodnimi i bywała często zmuszana do reagowania na antypolskie wystąpienia Niemców). Zieleniewska, jako wieloletnia protokulantka, była znana i znała wielu mieszkańców tych powiatów. Była czynna także społecznie, m.in. w Przystosowaniu Wojskowym Kobiet (PWK).

W dniu 1 IX 1939 r. Zieleniewska została ewakuowana wraz z Prokuratorem ze względu na ową polityczną jej działalność. Transport wielokrotnie bombardowany, w którym Zieleniewska z siostrą Martą, zawodową pielęgniarką, pełniła funkcję sanitariuszki, dotarł aż do Łucka. Siostry wróciły po kryjomu do Brodnicy w końcu października 1939 r.

W czasie okupacji Zieleniewska mieszkała w Brodnicy razem ze swoją ciotką przy ul. Przykop 52. Wobec grożącego wywiezienia na roboty do Niemiec podjęła pracę w urzędzie do spraw gospodarki ziemią (Bodenamt), wykorzystując ją dla uprzedzenia niejednej polskiej rodziny wiejskiej o mającym nastąpić wysiedleniu i wywiezieniu do Potulic. Potem jako ciężko pracująca robotnica dojeżdżała do fabryki zbrojeniowej w Łęgnowie k. Bydgoszczy. Od 1943 r. udało się jej uzyskać pracę księgową w prywatnej brodnickiej firmie Niemca Hinza. Mimo wielokrotnych nacisków nie złożyła wniosku o wpis na niemiecką listę narodowościową. Jesienią 1944 r. została zmuszona do ciężkiej pracy przy kopaniu rowów w Karbowie pod Brodnicą.

zastrzelenie 17 jej mieszkańców w dniu 29 XII 1944 r. Podczas rewizji zagród Niemcy natrafili na duży magazyn leków, narzędzi medycznych i materiałów opatrunkowych. Była to składnica brodnickiej sekcji sanitarnej WSK, przeznaczona dla przygotowanego na okres „Burzy” szpitala polowego. Śledztwo wspierane przez konfidentów ogarnęło przeszło 70 aresztowanych z całego Inspektoratu. Kilkanaścioro spośród nich, w tym co najmniej 9 młodych kobiet z WSK zginęło w marszu ewakuacyjnym z więzienia brodnickiego, z którego wyprowadzono więźniów w dniu 18 I 1945 r. Ze wszystkich aresztowanych więźniów Zieleniewska była najczęściej torturowana, rozpoznana jako posiadająca najwięcej informacji. Jej milczenie uratowało życie dalszym co najmniej kilkudziesięciu Polakom. Została zamęczona w śledztwie dnia 6 I 1945 r. Oględziny lekarskie w czasie ekshumacji w dniu 8 III 1945 r. wykazały okrutne okaleczenia jako przyczynę śmierci. Pochowana na cmentarzu brodnickim.

Zieleniewska jako jedna z nielicznych odznaczonych pomorskich kombatantek otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami (Rozkaz KO 221/BP z dnia 11 XI 1944 r.).

Siostra Zieleniewskiej Marta ps. „Strzecha”, pielęgniarka z zawodu była czynna w opiece społecznej. Zaprzysiężona przez Franciszka Jarzębowskiego ps. „Bluszcz”, „Sito”, pełniła funkcję łączniczki Sztabu Insp. Brodnica.

AP AK, Akta Okr. Pom. AK, sygn. 13, T.: Antoszewski K., Jagielska I., Kamińska E., Karls J., Konarzewska K., Łangowska I., Psuty K., Ronowska H., Stawińska-Zieleniewska B., Stemplewska M., Wróblewska W., Wultański J., Zieleniewska W.; *Słownik uczestniczek...; Walka podziemna...*; Zawacka E., *Władysława Zieleniewska, [w:] Zasługi Pomorzanie...*, s. 218–222; T a ż, *Szkice WSK...*

Wandy w pobliżu Brodnicy, wyskakując przed stacją z pociągu, stamtąd szedł piechotą). Zapewniała mu też obsługę (m.in. Helenę Bizanową). Meldunki wysyłała także do punktów Kmdy Okręgu w Toruniu oraz do punktów pocztowych Grussa w Grudziądzu. Dodatkowym ważnym zadaniem Zieleniewskiej był kontrwywiad, wywiad więzienny i ochrona członków Sztabów ZWZ-AK, przebywających na terenie Inspektoratu. (Tu bowiem zajmował kilkutygodniowe kwatery szef Sztabu Okręgu Józef Chyliński). W mieszkaniu Zieleniewskiej często odbywały się odprawy szefa z poszczególnymi członkami Sztabu. Była darzona przez niego, podobnie jak przez Grussa, całkowitym zaufaniem. U niej także między innymi często kwatrowała od lata 1944 r. toruńska kurierka osobista szefa Sztabu Irena Jagielska ps. „Ewa”. Zieleniewska potrafiła mimo różnorodności obowiązków konspiracyjnych prowadzić pracę bezpiecznie, z maksymalną ostrożnością i przytomnością umysłu. Kiedy w 1943 r. objęła funkcję referentki WSK Insp. Brodnica, włączyła do służby swoje wychowanki z PWK i zorganizowała odrębne zespoły służb kobiecych, kontaktując się raczej tylko z kierowniczkami zespołów-sekcji WSK. Były to: Wanda Cybulska ps. „Ada” — sekcja łączności, kurierek i łączniczek, Irena Wiwatowska ps. „Flora”, sekcja sanitarna mająca kryptonim „PCK”, Maria Lidia Zakrzewska ps. „Orchidea”, zastępczyni Zieleniewskiej i kierowniczka sekcji „Opus” (opieki nad aresztowanymi i ich rodzinami). Czwartą sekcją wywiadu kierowała sama Zieleniewska. (Funkcjonowała również sekcja piąta, kwaterunkowo-gospodarcza, nie ustalono nazwiska kierowniczk). Wiadomo, że Zieleniewska kontaktowała się w 1944 r. z Zofią Raszówną ps. „Myszka”, kier. Referatu WSK Insp. Włocławek. Wprowadziła też do konspiracji swoje rodzeństwo. Brat Jan ps. „Osa” był łącznikiem między Placówką Jabłonowską AK i Sztabem Obwodu Brodnica. Wraz z nim Zieleniewska prowadziła w drugiej połowie 1944 r. regularnie dwa razy w tygodniu o określonej godzinie wieczornej nasłuch radiowy „Burzy” w jego mansardowym mieszkaniu przy ul. Kopernika 7, choć w domu tym mieszkało 7 Niemców, w tym funkcjonariusz Kriminalpolizei.

Działalność Zieleniewskiej skończyła się tragicznie. Została aresztowana na ulicy w drodze do pracy w dniu 3 I 1945 r. Aresztowanie jej było powiązane z ujęciem przez Jagdkommando członków grupy spadochroniarzy polsko-radzieckich w pobliżu wsi Pokrzydowo. Ukrywanie w tej wsi kilku spadochroniarzy spowodowało

Władysława Zieleniewska

(1896-1945) *Nowości nr 48/1997*
z 26.02.1997
 działaczka ruchu oporu w Brodnicy

Władysława Zieleniewska urodziła się w Brodnicy dnia 12 sierpnia 1896 roku. Była córką budowniczego Jana Zieleniewskiego i Walerii z domu Wrońskiej. W rodzinnym mieście ukończyła Miejską Żeńską Szkołę Średnią. Do wybuchu wojny pracowała jako sekretarka w brodnickiej prokuraturze. Podczas okupacji zatrudniono ją najpierw w charakterze robotnicy, a później księgowej w Brodnicy, Łęgnowie pod Bydgoszczą i znowu w Brodnicy. Pracując w brodnickim urzędzie ziemskim (Bodenamt) zbierała informacje, jakie gospodarstwa polskie przeznaczono dla przybywających z krajów bałtyckich oraz Besarabii Niemców i ostrzegała prawowitych właścicieli. Dzięki temu wielu Polaków m.in. w Podgórzu, Szczuce oraz Szymkowie mogło się ukryć i tym sposobem uniknęło deportacji do obozu w Potulicach.

W roku 1940 przystąpiła do ruchu oporu. Zaprzysiężona została w Związku Walki Zbrojnej, przekształconego później w Armię Krajową. Przybrała wówczas pseudonim „Darnina”, potem także „Rakieta”. Swoje mieszkanie w Brodnicy przy ulicy Przykop 52 udostępniała przedstawicielom konspiracji. Tam między innymi odbywały się odprawy szefa sztabu Komendy Okręgu Pomorza AK ppłk. Józefa Chylińskiego ps. „Wicher”. Z mieszkania korzystał również organizator inspektoratu brodnickiego AK, szef wywiadu KOP kpt. Józef Gruss („Stanisław”, „Józef”). Od roku 1943 pełniła funkcję komendantki Wojskowej Służby Kobiet inspektoratu Brodnica (kryptonim „Browar”), obejmującego powiat brodnicki, nowomiejski i rypiński. Podlegało jej pięć zespołów sanitarnych.

Za działalność w ruchu oporu rozkazem Wodza Naczelnego nr 221/44/P z dnia 11 listopada 1944 r. otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami.

Po wykryciu magazynu materiałów opatrunkowych w Pokrzydowie przez przypadek została aresztowana 3 stycznia 1945 roku. W związku z tym, że znaleziono przy niej materiały obciążające, osadzono ją w brodnickim więzieniu. Mimo okrutnych tortur nie wydała nikogo, ratując w ten sposób życie wielu innym akowcom. Śmierć poniosła 6 stycznia 1945. Hitlerowcy rozpuścili pogłoskę, iż w celi więziennej popełniła samobójstwo przez powieszenie się. Jednak ekshumacja jej zwłok przeprowadzona 8 marca 1945 wykazała, że przyczyną śmierci były liczne urazy ciała zadane tępym narzędziem. Spoczęła na cmentarzu parafialnym w Brodnicy.

Jej nazwisko figuruje na umieszczonej na murze cmentarnym tablicy pamiątkowej poświęconej zamordowanym na początku 1945 roku żołnierzom brodnickiego inspektoratu AK. Rada Miejska uchwałą nr VII/48/89 z dnia 28 czerwca 1989 nadała nowo powstającej ulicy na Osiedlu Michałowo w Brodnicy imię Władysławy Zieleniewskiej.

JERZY WULTAŃSKI

IV 11. Korespondencja Elżbiety Zawackiej
dot. Władysławy Zicheniewskiej:

1. Pismo do przewodniczącego N I N w Brodnicach
z 2.10.1981 w sprawie upamiętnienia
poległych brodniczan-akowców, mpis kop. k. 2 s. 1-2
2. Pismo Kazimierza Antoszewskiego z
18.01.1983, ręk. omg. k. 1 s. 3-4
3. Pismo E. Zawackiej z 15.11.1983
do Prez. Oddz. Toruńskiego Tow. History-
cznego, ręk. kop. k. 1 s. 5
4. Pismo Prez. N I N w Brodnicach z
23.03.1984 - dot. nazwy ul. "Armia
Krajowa", kop. mpisu k. 1 s. 6
5. Pismo N. N. w Brodnicach z 3.09.2003
- dot. ul. "Władysławy Zicheniewskiej",
omg. + kserokop. dla Fundacji k. 2 s. 7-8

Doc. dr hab. Elżbieta Zawacka
Gagarina 136 m 26 tel. 205-44
87-100 Toruń

P. K. Antosiński

odpin na pismo Komisji
Rady Narodowej w sprawie
m. l. Z. k. i. k.

Toruń, 2. października 1981 r.

Pan Przewodniczący

Miejskiej Rady Narodowej w Brodnicy.

Otrzymał dnia 1. bm pismo Miejskiej Rady Narodowej L.dz. BRN-27/81 uprzejmie przekazuję następujące informacje:

W moich zbiorach historycznych gromadzonych od kilkunastu lat znajdują się dwa dokumenty stwierdzające przydział "Darniny", "Rakiety" tzn. Władysławy Zieleniewskiej do Inspektoratu Brodnica kryptomianowicie "Browar", ~~szkolenie~~ do komórki wywiadu "Browaru" oraz funkcję referentki wojskowej służby kobiet w sztabie obwodu "Maliny", tzn. obwodu Brodnica. Jeden z tych dokumentów to oryginalny wykaz odznaczeń żołnierzy Okręgu Pomorskiego AK podpisany przez komendanta Okręgu ppłk. Jana Pażubickiego ps "Janusz", "Piorun", dtugi to pismo pt. "Działalność wojskowej służby kobiet w Okręgu Pomorskim ZWZ-AK", jakie nadesłał mi dnia 2. VI 1976 r. na moją ^{pro} kabe były szef sztabu Komendy Okręgu Pomorskiego AK ppłk. Józef Chyliński ps "Piotr", "Vicher" /mieszkający obecnie w Kanadzie/. W piśmie tym wśród wykazu 55 żołnierzy-kobiet z terenu Okręgu "Darnina" jest wymieniona na piątym miejscu; (w wykazie tym znajduje się 5 dalszych nazwisk z obwodu "Maliny" a łącznie 9 z całego inspektoratu "Browar".)

Poza wymienionymi dokumentami odnalazłam wzmianki o działalności "Darniny" m.in. w następujących relacjach brodniczank:

1. Kozłowska Krystyna, obecnie Osińska ps "Magnolia", 58-500 Jelenia Góra ul. Bartka Zwycięzcy 1/2; 2. Stemplewska Maria obecnie Ostrowska ps "Faszyna" Brodnica, ul. Świerczewskiego 17; Stawińska-Zieleniewska Barbara, Brodnica, Duży Rynek 11; Zakrzewska Zofia ps "Chryzantema", Bydgoszcz ul. Armii Czerwonej 14/5 a także w relacji kurierki szefa sztabu Komendy Okręgu Ireny Jagielskiej ps "Ewa" mieszkającej w Anglii Leicester, Byway Rd 13.

Chciałabym poddać Szanownej Radzie Miejskiej myśl, czy nie należało by uczcić wszystkich poległych brodniczyn-akowców pomnikiem, na którym umieszczono by ich nazwiska i przydziały.

Łączę wyrazy poważania

S 7

2
1981
Toruń, dnia 9. października

Pan Przewodniczący
Miejskiej Rady Narodowej w Brodnicy.

W ślad za pismem moim z dnia 2. bm., napisanego, w pośpiechu w sprawie projektu nazwania jednej z ulic Brodnicy imieniem Władysławy Zieleniewskiej "Darniny", poległej bohaterki walk o niepodległość z lat 1939-1945, odsyłam w załączeniu dołączone do pisma Miejskiej Rady Narodowej papiery /pismo K. Antoszewskiego i pismo Zarządu Koła ZBoWiD w Brodnicy/.

Przy okazji proszę uprzejmie zamienić ostatni akapit mojego pisma z dnia 2. bm., następującym tekstem:

Popierając jak najusilniej omawiany w piśmie Miejskiej Rady Narodowej projekt nadania jednej z ulic Brodnicy nazwy Władysławy Zieleniewskiej, chciałabym poddać Szanownej Radzie dodatkowo myśl, czy nie należałoby uczcić także wszystkich brodniczaków, którzy polegli w czasie wojny pomnikiem głoścącym ich nazwiska i przydział

Łączę wyrazy poważania

Prepraszam, że się spóźniłem z odpowiedzią, ale te schody mi się odbiły: przez trzy dni nie mogłem wyjść z domu. Wczoraj byłem i częściowo zataknione nic więcej podaję. Ale Basia już takie nie wiele pamięta, pośrednio do Laudowskiej i tu wogóle nie się nie dowiedziała, ale zostaniem niewiele przypły.

Podaję dane wstąpić: nie cięła lecz budowniczy;

Rodzeństwo Władysławy Stępińskiej:

Lion - wyjechał do Francji na roboty 1925 r.

Kazimiera - zmarła 1926 r. Dat ich urodzin Basia

Klemens - zmarł 1970 r. nie pamięta.

Jan - " 1939 1977 r.

Marta - zmarła 1971.

Władysława wróciła jesienią do Brodnicy 39 r.

Przez całą okupację pracowała, lecz B. dobrze nie wie gdzie.

Próbuje pracować w Łęguwie, a nie w ~~Brodnicy~~ Fordonie
W Bodemankcie tylko 2 tyg. u prywatnych kucharzy prowadziła
kuchnię dla prac normalnych. Penta nie wiadoma!?

Opieka nad polakami up. Kazimiera Banaszak była jej
podopieczną, żona ungdulka skarbowego wywiezionego do
Rumii na roboty. Sprawa znana mi osobiście jak i mojej
żonie. Basia to potwierdza.

W. zmarła jednak dnia 6 I potwierdził to plut. zar.

Pms - wówczas straszył niżej. - Oznajmił też,
że przed śmiercią wywozono ją do Rygina przez Gestapo.

Před vojny i wrasi wojny mienhata Pnykosp^v 52 4
w matym doruku fo rodicach.

Chodiła m. inuym do lek. med. Schwama, ktory był
b. pnyklyhy Polakou, ale ay si lecył, racyj nie bo
była zehowa jak per, ale to jui niemiadous. —

Dyr. szpitala Glames fara i lek. Schwama w szyceni
gestapo arentowato. Lek Schwama podobno jemu tyje —
To mystho co usogz podac. Baria fisata do Pami
w par dieruiku.

Odrytam 2 leg. poniewai rzdru tych osob niema tutaj, a ane-
sathu nie zyp.

To zdrowienia od zony i odemnie
Dszycz myrasy pracunku

P.S.

RA.

Yestliby Pami nie na miata pnciwlo temu,
pncerolubym zycions 2. bo mydaje mi si on kardio
jest suchy, a tnelaby w niego tchusc ducha. —

Teodor Zieleniewski

5

Termin 15 XI 1983 r.

Do
Przewodniczącego Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historycznego

Przesyłam przy okazji tymu symulacjom poniżej materiały prośbę o skierowaniu do Przewodniczącego Mięszyni Rady Narodowej w Prawdicy firmie PTH, w toku komunikacyjnego na do sprawy narwana zaliczając z ulic Prawdicy ulicą Łódzkiego Zieleniewskiego. Obywatela Prawdicy zawiadomać mnie, że Przewodniczący M. Rk. zwrócił z wykończonym materiałem M. Rk. (jaka zdaje się być podjęta), prosił, czy nie wydadzi mi na wytworzenie mojej osoby przyrodnej - oświadczanie z dnia 2 X 1981 r.; chcąc by mnie jako świadka tego wykonania mogłoby firmie jakiegokolwiek kompetentny inny by być. Wskazanie w mojej opinii Zieleniewskiego jest bezspornie bohaterką (choć może), gdyż narwana jej imieniem ulicy w rodnym miasteczku - a mam dostateczną wrażliwość - mi w tej sprawie, jak choćby oświadczanie o tym moim artykule w „Korrespondencie”.

Załączam - z moimi prośbami o myślenie zwrót:

- firmo Karolowa Antonowicza do Prawd. M. Rk. z dnia 1 IX 1981 r.
- firmo Prawd. M. Rk. do mnie z dnia 29 IX 1981 r.
- moją odpowiedź na to firmo z dnia 2 X 1981 r.
- odpis sprawozdania „Działalność WK me bliżej Prawd.” ppłk. Józefa Chybińskiego, s. 146-147, 148 PTH Prawd.
- konohego oryginalnego dokumentu odnawianego mi załączam, mi mam charakter jego ko-
pji: w razie koniecznym pakety go, osobnie
- 5. odwołany artykuł w „Korrespondencie” pt.
- mój napis biogramu H. Zieleniewskiego, przygotowanego dla wydawnictwa Galan’skiego.

Pozostaje z szacunkiem

Grzegorz Zieleniewski PTH
Elżbieta Zawacka

Brodnica, dnia 23.03.1984 r.

6

NR 0022-6/84

Prezes
Zarządu Towarzystwa
Miłośników Ziemi Michałowskiej
mgr Stefan Bilski
ul. Mdzbarska 15
87-300 Brodnica

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Brodnicy po przeanalizowaniu całości materiału dot. nazewnictwa ulic oraz opinii wyrażonych przez: KROWID, doc. dr hab. Elżbietę Zawacką oraz Zarząd Towarzystwa Miłośników Ziemi Michałowskiej ponika informuje:

Bieżącej grupą osób - w okresie okupacji hitlerowskiej - na terenie miasta i powiatu brodnickiego organizacyjnie należała do Armii Krajowej i była subwersyjna.

W związku z powyższym nazwa ulic imieniem pomordowanych członków AK nie w pełni odzwierciedla ich wkład i nie są one dostatecznie widoczne w społeczeństwie naszego miasta.

Wobec podanej działalności całej grupy na terenie miasta i powiatu brodnickiego uchwałą Nr XLVII/97/84 NRN z dnia 27 stycznia 1984 r. jedną z ulic na Osiedlu "Chrobrego" - nazwała ulicą Armii Krajowej oraz tradycyjną nazwą Plac Brycygustu na Plac 3 Maja.

Za podjętą inicjatywę i wniosek Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Brodnicy wyraża serdeczne podziękowanie.

Do wiadomości:

1. Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Toruniu ul. P.A. Czerwonej 2
 2. doc. dr hab. Elżbieta Zawacka
Toruń ul. Gagarina 136/26
 3. Kazimierz Antoszewski
Brodnica ul. Nowa 28
- 4/ s/a

PRZEWODNICZĄCY
Miejskiej Rady Narodowej
Stanisław Treder

Brodnica, dnia 03.09.2003r.

7

Szanowna Pani
Profesor
Elżbieta Zawadzka

Szanowna Pani Profesor,
spełniając Pani prośbę, przekazaną przez Pana Jana Zakrzewskiego,
o nazwanie jednej z ulic w Brodnicy imieniem Władysławy Zieleniewskiej pragnę
Panią poinformować, iż w naszym mieście już od 1989r. istnieje ulica Władysławy
Zieleniewskiej.

ktoto
jest

Miejska Rada Narodowa w Brodnicy uchwałą Nr VII/48/89 z dnia 28 czerwca
1989r. nazwała tak jedną z ulic na Osiedlu Michałowo.

Na tym osiedlu wszystkim nowym ulicom patronują zasłużeni Brodniczanie:
Jan Janaszek, Bolesław Jastrzębski, Feliks Smoczyński, Klemens Klinicki
i oczywiście Władysława Zieleniewska.

Na ręce Pana Jana Zakrzewskiego przekazałam dla Pani Profesor plan
miasta Brodnicy.

Proszę przyjąć wyrazy najwyższego szacunku.

mgr Teresa Kwiatkowska

**Naczelnik
Wydziału Urbanistyki**

Do wiadomości:

1. Pan Jan Zakrzewski
ul. Pucka 7
85-712 Bydgoszcz

1
2
3
4
5
6

Pani Ellen Drogę
proszę mi tu dopisać najbar.
dług zasłużony do rodziny PK.
z Brodnicy

Brodnica, dnia 03.09.2003r.

8

*kopie
1 oryg. u E2/*

FUNDACJA "Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu"	
Wpłynęło dnia:	9.09.2003
L. dz.	3811/Pom-410/03
Załączniki:
Referent:

Szanowna Pani
Profesor
Elżbieta Zawadzka

Szanowna Pani Profesor,
spełniając Pani prośbę, przekazaną przez Pana Jana Zakrzewskiego,
o nazwanie jednej z ulic w Brodnicy imieniem Władysławy Zieleniewskiej pragnę
Panią poinformować, iż w naszym mieście już od 1989r. istnieje ulica Władysławy
Zieleniewskiej.

Miejska Rada Narodowa w Brodnicy uchwałą Nr VII/48/89 z dnia 28 czerwca
1989r. nazwała tak jedną z ulic na Osiedlu Michałowo.

Na tym osiedlu wszystkim nowym ulicom patronują zasłużeni Brodniczanie:
Jan Janaszek, Bolesław Jastrzębski, Feliks Smoczyński, Klemens Klinicki
i oczywiście Władysława Zieleniewska.

Na ręce Pana Jana Zakrzewskiego przekazałam dla Pani Profesor plan
miasta Brodnicy.

Proszę przyjąć wyrazy najwyższego szacunku.

mgr Teresa Kwiatkowska
[Signature]
Naczelnik
Wydziału Urbanistyki

Do wiadomości:

1. Pan Jan Zakrzewski
ul. Pucka 7
85-712 Bydgoszcz

T:K-206/206 Pom. Brodnica

Liceniowska Władysława

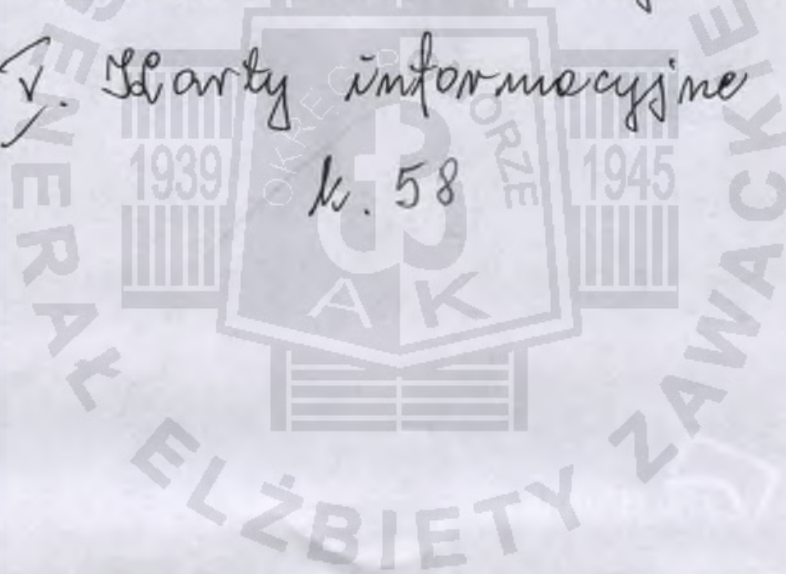
Skarty informacyjne

k. 58

1939

1945

AK

WYK, tjem., Ksawera 206 P.

Porodnice

1

- + 4 Zieloniewska
Władysława
- 5 Zieloniewska
- 6 Darmine
- 7 Zieloniewska
- 8 rodzica Jan i Waleria
z d. Woroniska
+ 1924 + 1926
- 9 m. 1895, Porodnice
- 10 Porodnice, ul. Prątków 52
- 11 ewent. 3 I 45
zamordowanie w więzieniu
6 I 1945
- 12 1 rel siostry Barbary Stawinskiej Zieloniewskiej
(rel), Porodnice D Rynek 33
- 2 akt zgonu, fotografie
- 3 rel Henry Nowakowej (ur 191)
- 4 wzmianka Ceglinska
- 5 listy Nowakowej - Jędrzejki
- 6 wzmianka z Łąparuki
- 7 obługa rodziny Kaminskiej - charakterystyka osobowości
verbe
- K 328/ 49026
22/ 3324P

- 3. Wiemenska Ewa - Imię Kowalskiej, kuzynka Sufesztaki-KO i
u Darniny Kwaterny i plot odprawy z Fintawski i Janglowskim
- 4. rel. Smagajewski B Nowinski - Zielonicki
M. Darniny - był cerykto jakby zjazd muzyczny; przyjeżdżał
ktoś z listy.
Regulamin 2x u tygodniem niedziela z bratem Janem nad spr-
watem
- 5. rel. Kamińska
ofiedriny lekarskie zrostek u 1945r po ich odkopaniu ze-
począty raportem o samobójstwie (mówiło się, że pani-
niża się w cel)
Pracowała w domu u Bodenmanu jako matronki u VIII 40r
Potem u Fordonie jako pracownice fiz., potem u Zoltanu
kierownicą u Fordonie
obsmo w tej pracy z Polakami i nie miała

Wszystkie moich informacji: przypuszczeń była
jedną z prac. myśliciel. Stacciana* na płód
Brodnic. Gdyż st. po przyjeździe do Brodnic
i po powrocie na Niskim Brodnie
zawne pierwsze krótki kierował w jej
stronę. — Sobol

Porodnice

Zelkaniiska Władysław ps Darmine, Rallute
 /12 VIII 96, list 45/ 2

nr. 4 Porodnicy, C. Janek i Waleria z d. Wroniskiej
 sąsiadami, 2 am. sokoła. Porodnice 7m kop. 52

Zaproszenie do KK 1940/91, w sprawie porożnic
 koczujących m. Porodnice, protest referentów WSK
 m. Porodnice
 w sprawie ustanowienia byt. punkt. kontaktowy dla Sufe
 Sit. KO Pomorze. Proszę o wyrażenie zgodności z KK

Uwaga: 3 I 45, 2 am. sokoła, 6 I 45 prosz
 o wyrażenie zgodności z am. sokoła w sprawie koczownic
 z am. sokoła w sprawie 1945
 Odręczenie SK 2 2 11 / Róża KO 2 21/45 2 11 45/

Archiwum E. Zawackiej poz. 206 Pom.

list z Wydziału, k. sokoła Sit KO ob. Torontu
 verte verte

1. + Zeleniwoke Władysław
w Chyl. II
w. Ery
ml. Przekop
pistina mianiska w rel. Ery Jagubkin
3 siostry
w 77 dane pominke Irene Lang - Debraska w bratowej
arent. (w. Ery) w pierwszy de dniach stycznia 1945
K w. relacji m. w. + Wandy Cybulskiej powieszta jej w tej chwili

2 Pow. 206
Ery Jagubkin

3 PRK
Pradnice?
ps Dawidna
Retute
ASK

1939 1945

Zielonowicka Dąbrowa

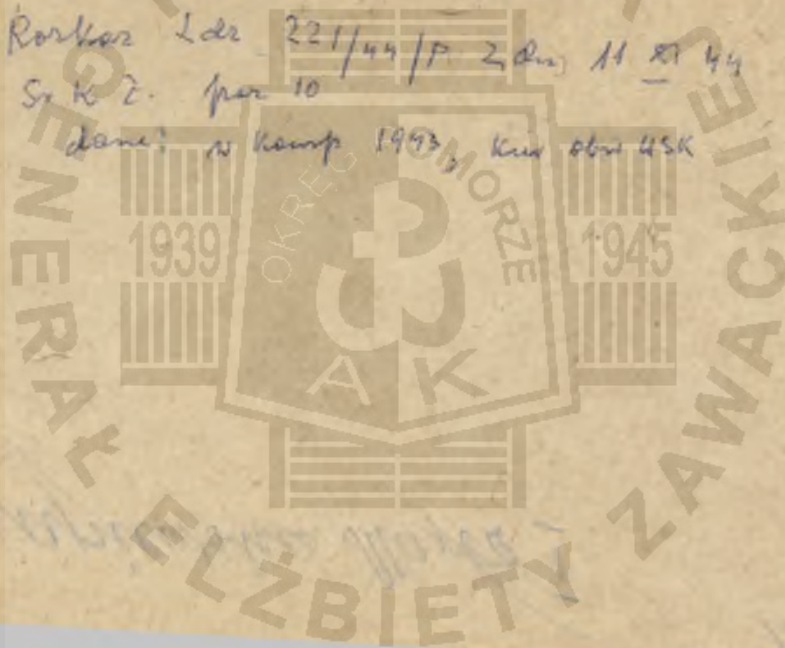
Brodzice

4

Rokosz Ldz 221/44/P 2 dn 11 XI 44

Syko 2. par 10

dane: w kemp 1993, kam obw 4SK

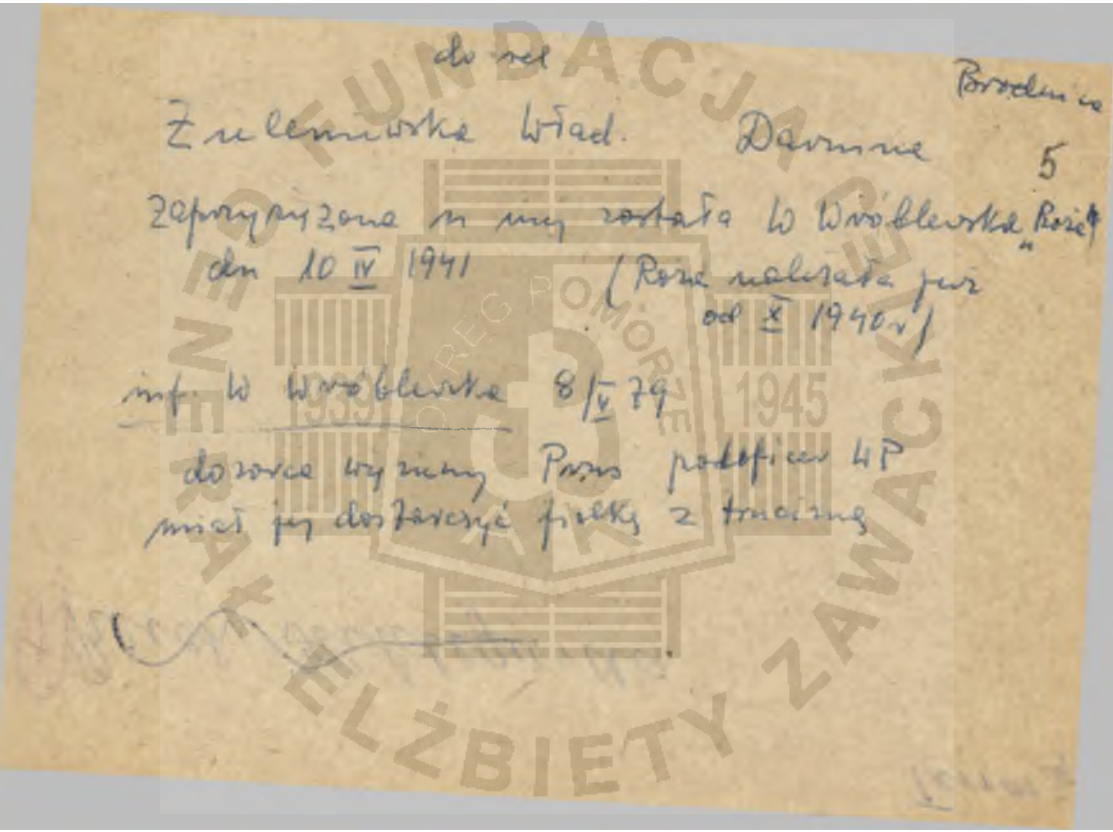

do ser
Zreleńskie Wład. Dawno 5
Porodnia

Zaproszenie na mszę rodzacą w Wiośblewka Rosie
dn 10 IV 1941 (Rosa należała już
od X 1940 r.)

inf. w Wiośblewka 8/IV 1945

doszła wyznany Panna podoficer HP
miał jej dostarczyć fryzki z traciąg

Ziemi wke Władysława
notariusz z wzmianką tel. z p. Karlsem, b. prokur.
notariusz w Brodnicach - dnia 4. 183, b. prokur.
napis pracował z Diering od 1937 r.
była sekretarzem prokuratury - sekretarzem naczelnym
mym był ... Gryniewicz (dow. Bypin?)
prowadząca sprawy treści powiatu: Brodnicze Dział-
Karls młodszy o jej dyktando, bieżącej, sumarycznej
zapamiętany, czy nakłada do Zł. Zech, którego był
prezensem nie pow. brodnicki - nie pamiętam tego fakty
może poinformuje o tym p. Rostawski, zamieszka
Maliackie (jej ojciec organizował zarząd zarządcy
za A. pomysłowość do Zł. Zech.)
P. Karls wskazuje przede wszystkim swą. nie pisz mi

Zielenivske
Mie miel^{letter} - Wygodowe Dawiny
inf Anton 182

Brodlie
7

pracovat na Ryntku jako lekarsky
more teri pracujey v spitelu

Davime do nups cesty do drite
na teto lebane coho karkovny sale
by se vobey - alyte the
predstano v nups stmelada vade
fidute do Rypne, tam prasadrice
Krijgovic
pat v Hmze

R 206

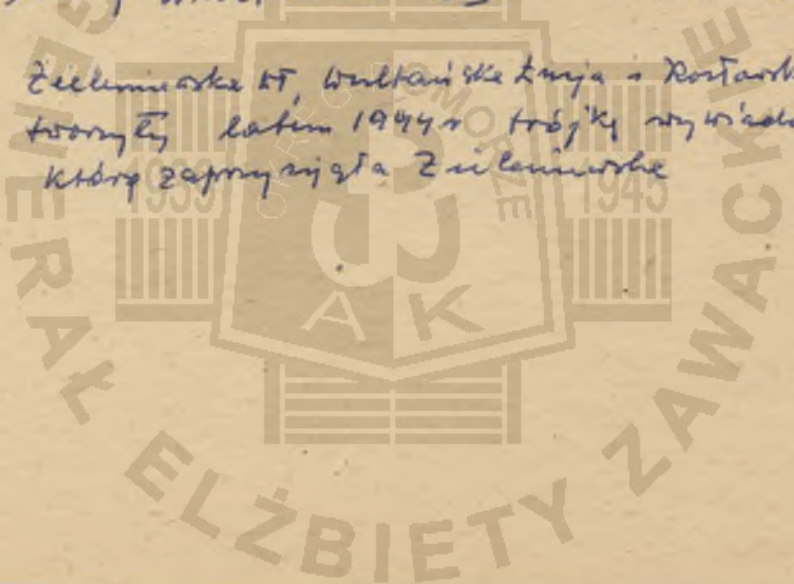
Porodzenie

8

Zielonowka Władysława

Ant J Wulkanicki 5^x 87 akta Kłmbntkt 17-29/87

Zielonowka Ant, Wulkanicka Lmja - Kostantyn Ryska
tworzy latem 1944 r. trójki przywódcy,
który zaprzyjaźnia Zielonowka

206

PK
Porodnice
9

+ Zieleniowski Władysław
„Darmine” Rakiety

d/o
d/o

— (Porodnice, ul. Prykopy)

Zródło: rel. S. Jagielskiej i bawdro liczne Władysława

K 528

Zieleniewska Władysława Przed
10
wsp. red. w Wroblewskiej (data 8 V 79)
10 IV 1941

Ziel. swoim tortur. gestapo nie zdołała
Pom. (28) mieć dostarczyć folię z tonisem, by
skrytykować - miwiadem

Zielonogóra Władysław
ul. Stawiniskiej - Zielonogóra Barbara

Brodnia

12

Prms. z Wywiadu wojennego powiadomiat, że
Władysław młodszy, Aleksandróweczni wyjechał

rec. 206
+ Zielonowka Władysław Brodnie
Odmarsone 11. XI 44 Ldz 221/44/P 13
"Jarmine" kier. WSK. obrody S.K.2 z unia
Kmett 84 Piorn
1939 POMORZE 1945
AK
GENERAL ELŻBIETY ZAWACKI

1 2 maj 2006 3 Ak. Produkcja
Imp. "Browar" 114

4 Zieleniewska Włady - 5
stawa

6 "Darnina" 7

8 9

10 11 Leonard, 6.II.45
11a

12 Elżbieta Zawacka: 2 dzieł brodnickie; Ak. [II]
"Przygotowania do akcji "Buna"
Mr. 82r "Nowosci"
była w tej rewolucji WSK "Browaru" (insp. brodnicki)
i kuracja szpitala w g. 114 Leonardowa 6.II.45

Zapiski panią do Barbary Fiel

- co z tym z wódkiem Dany
(poza Janem i Martą?)
- działalność społ. w latach 1920-39
- działalność PZ
- udział w samostworu społ
- Kampania wrześniowa
- praca fizyczna w Związku?
- prace charytatywne?
- charakterystyka rodziny
Kwiatkowskiej (Stara Pani)
- Jeli długo pracowała u Krowce
(Autos, praca w zawodzie mal-
dunka do Krowce do kich "brakid")
- Górnik sklep Krowce? a burza?
- gościnie awantura?
- Górnik który pochował Danię
Kielcy straszenie - śladu tego?
- mowa o Kmiecie Schutzpolizei Krowce
- iść z B.Z. do wyjazdu i nie
wzrost
- czy zniknął Trójmiejscowy

Zapytania o Wt Zielonowskie

15

- daty tej pracy ~~z~~ zarobkowej w okresie okup.

od - do - SS Bodenamt -
- Forder 1943 od? do?
- Hinz

styczeń - prace partyfikacyjne jesień 1944
- górnicy miniat na Bodenamt

Hinz krajowa
Hinz sklep

szpital, emerytal

- prokuracja w Komisji

- J. Spedycja i handel opat

- Mapary - masoni wch. Grappa, górnicy pracant

- "do to jest hale" w Porykop. Furtoski
asystentka dentysty w pracy dom

tel Ralts - protawa, prace w prokuraturze

I. J. J. wyjątki Bodenamt

szpitali Stawowick. - or, Ziel into PDK

szpitali Poryk, przy Ziel into PDK

wyjaśnienie I real do

Zaminickie - Stawowick (wch.)
Aut - Komarska
Zel. B
Zakowicki z Poryk
Furtoska

brat we Francji zmarł przed kwaterą
brat w Gdyni

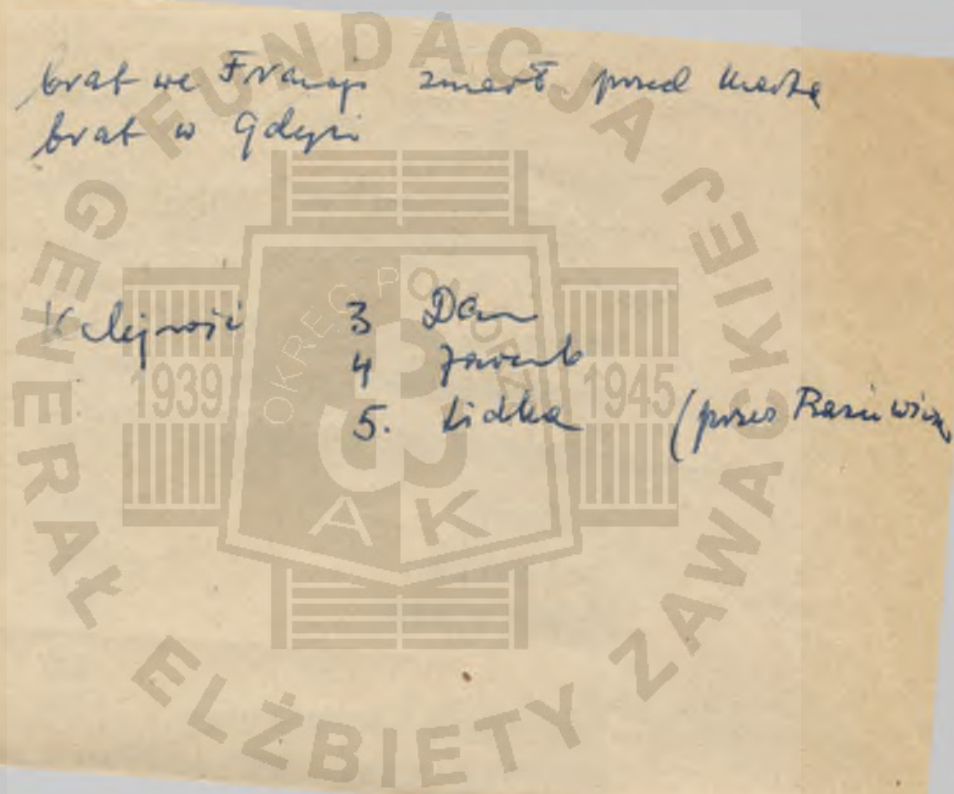
Kolejność

3 Dan

4 Jurek

5. Lidka

(późno Berlin w 1945)

Rel. 206

Porodnie 16

Zielonka wlad

16

mg Autoswoboda - miasta rezerw. p. 2

plut 19 Najwięcej katowane była Zielonka
Podczas eksterminacji w dniu 8 III 1945
miała ślady bicia na głowie, rękach i plecach
Autoswoboda była przy eksterminacji z do Trzemeszyskiej
leżącym parafian

Rel. 206

Ziemiwocka lotad.

Brodnica

wp Antos woskijs - swazi receur. 12 17

Ziemiwocka przednia od r. 1940 funkcje referentki wywiadu Guspelitaratu.

Wycho od Czajkowskiego Gorus medt po info-
msacji do Ziel. Para tym one rozobni

byta qobni treba bylo musi pomoc mate-
rialu dla wda's i ludzi, ktory dej pomocy
potrebowali wp pomagala Kaz. Banarak,
wyridlonyj ...

+ Zielinska w. Tadeuszowa ² ¹ Darnimie Rakute ^{S.7}
/ 12 VIII 1896 - 6 I 1945 / 18

urodzona w Porodlinie jako córka budowlanego
Jana Zielinskiego i Walerii z d. Wroniskiej
przed wojną mieszkała w Porodlinie

Legnana W czasie okupacji kierowana przez doświadczonego do pracy w Porodlinie
w Porodlinie i mieszkała w Porodlinie. Czynna w ruchu pomocy społecznej
zaproszona została w 1940 r. była ^{uczestniczyła w obchodach} kwatermistrzem
Pisze i Sufie w Porodlinie. Była współpracownicą sekretarza KO
jej męża - na ul. Pomoc 22. Była praktycznie całą Sufie w
KO od 1943 r. podlegała funkcji kwatermistrza w Sufie
i obwodzie Porodlinie

Arrestowana 3 I 1945 zamieszona torturami w celu wydobycia
imienia współpracownika zginęła w wyniku konspiracji Kedyw i KO
odznaczona

Zieleniwska „Dawni”
list Szw. 1. 11. 95

„ Od czasu powstania, od 1939 r. w- Hrb
Podolejski Poludn. była właścicielką Zieleni-
wska a jej zastępczynią Zofia
Rasowa. One zorganizowały całą
akcję w Podolejski.
Boni musi, w późnym Kresnowskie zmi-
nita to.

DARMIYA - Wt. Zielonicko²⁰

Srebrny Kzyt 20st. & Mic-
czami

ko Reich

Lds 224/44 | P 2 dn. 11.11.1944

AKto, OP AK. tenho nr 13 str. 3.1

verte

Opinia: pełnowartościowe oddanie się pracy
i zrozumienie się

Kaluzja

+ Zieleniewska Władysława, ps "Darnina", nie zamężna, urzędniczka
ur. 12.08.1896 r. w Brodnicy, córka budowniczego Jana Z. i Walerii z d.
zamordowana 6.01.1945 r. w więzieniu w Brodnicy Wrońskiej
zamieszkała w czasie okupacji w Brodnicy, ul. Przykop 52

Czynna w samopomocy cywilnej "Bena"
Zaprzysiężona 1940 /?/ Współpracownica kmtda insp. Brodnica i kier. V K
insp. "Bluszcza"
W 1943 r. prawdopodobnie ref. WSK obwodu Brodnica; w 1944 r. ref. WSK
insp. Brodnica /?/

Jej mieszkanie było punktem kontaktowym dla szefa sztabu K.O. przyjeżdżającego do Brodnicy; w 1944 r. kwaterowała jego kurierkę "Ewę"
Prowadziła w mieszkaniu swojego brata Jana ps. "Osa" nasłuch radiowy.

Aresztowana 3.01.1945 r., zamęczona torturami, przez swoje bohaterskie milczenie uratowała kilkadziesiąt osób od śmierci.

Rozkazem T.O. L.221/44 z dnia 11.11.1944 r. odznaczona Sr. T.Z. z M.

Źródła: relacja 206 szwagierki Barbary Stawińskiej-Zieleniewskiej
" Elżbiety Kamińskiej
sprawozdanie Szef Sztabu K.O. Pomorze; listy odznaczeń T.O.
liczne wzmianki w korespondencji T.Z. z kobietami i żóknierzami
z terenu insp. Brodnica
akt zgony, kilka fotografii

24 IV 41 Zaproszenie Wroblewski

Z i e l e n i e w e k a Władysława " Darnina ", " Rakista " /12.VIII.
1896 - ^{6.I.1945} 6.II.1945 - /

U r. w Brodnicy jako córka budowniczego Jana Zieleniewskiego i Walerii z d. Wrońska. Przed wojną urzędniczka prokuratury w Brodnicy. W czasie okupacji skierowana przez Arbeitsamt do pracy w Brodnicy, następnie na krótko do Fordonu i znowu do Brodnicy jako księgowa. Czynna w samopomocy społecznej. Zaprzysiężona w ZNZ w 1940r. była bliską współpracowniczką inspektora rejonowego " Browaru " i jego kierownika łączności. Była też wywiadowczynią szefa wywiadu K.C. Jej mieszkania bywało miejscem odpraw szefa sztabu K.O. /Od 1943r. pełniła funkcję referentki WSK obwodu B rodnica. Aresztowana 3.I. ¹⁹⁴⁵ 1945, torturowana wyjątkowo okrutnie ze względu na jej milczenie, które uratowało życie wielu znanym jej konspiratorom inspektoratu " Browar " i K.O., po trzech dniach zmarła zamęczona przez gestapo.

26

E. 21. 6. 25.

Brodnica 23

Pauzova R. 1687 Brodnica 202-AK.

+ Lielmuševska Kadietava

Nazwisko i imię Nazwisko panieńskie

"Dorina" "Rakita"

Pseudonimy Nazwisko okupacyjne

Jan i Katerina z Brodnicy

12. VIII 1896 r. w Brodnicy

Imiona rodz. nazw. matki Data i miejsce urodz.

ul. Prykops 52 m. 242

+ b. 1945 samyca w ilidri w Brodnicy

Adres obecny Data i miejsce śmierci

Zródła i zapisy biograficzne: ul. J. Novakovej - ja -

grielskij "Zve" - 1976r. str. 6. ul. 3 1/2 Tomu.

Proutkova 12. 1944 lub 1. 1945. z egis groups AK m. in Blumov "i" Drehtice "

Zaknawska Lidia (ul. 22 1/2 Tomu) Brodnica verte X. 1945

Między innymi całej grupy 14 w Bzdunicy (góra)
była i „Dawidka”
Przypomnienie pojeździła w kierunku sacrobojstwa (nie!)
wsi p- Dobroska
Bohaterka. w asmi w Bzdunicy w asmi bohater zginęła.
Oskalpowana, rca i nogi potamane. Zekumowana przy życiu.
była Psaloms- Urozska. p- starożytno jest bohaterka zieleńcy
i miasta w Bzdunicy.

~~W. B.~~

Brodnica
AK
24

Zieleniewska Władysława

Gzef NSK Insp. Brodnica AK.

Dwukrotnie w tygodniu prowadziła nastuch
radiowy z Janem Zieleniewskim w jego miesz-
kaniu w Brodnicy przy ul. Kopernika.

T. : Zieleniewska Barbara, Insp. Brodnica, K-337, 1/1.

116r 194

Brodzice 25

Zieleniewska Władysława

kontakowała się z nią Muzowska

Maria

Źródło: relacja własna Muzowskiej
Marii z d. Psuty K-272

A.S

Brodnice
AR. 26

Zickuinská Křadystava

Ps. „Dannine“, zomordbuena podnes poslucheni
u Brodnicy (omrtobeni mesice u Brodnicy
XII 44 - I. 45.)

ca. 1.

rob. T. i Spis s'izane S. Smuginskipo, ¹ Hypiny
str. 7

444-84

+ Zieloniewska Władysława
ps. "Darmine"

Brodnica
PK 27

Jej krewnie Marta Wroniska ps. "Tala"
(krawcowa) i Aniela mieszkają w Brodnicy
przy ul. Szekop 52; one zameldowane
były przy ul. Miejskie Pole 44 (Stadtfeld 44)
- taki adres figuruje we karcie seopatrse-
mowej wydanej przez władze okupacyjne.

zob. T:K: 585/585 Pom. Wulbaiske Luga
02.IV/1 list z 30.04.2002r.

W& VI 102

28

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA

BRODNICA AK

Gruss kontaktował się z Laskowskim (Brodnicą AK)
przez Zieleniewską w roku 1941r.

T.: Laskowski Bolesław, Insp. Brodnica, M-56, V/15

MGr'94

Brodnica
AK

29

Zieleniewska Władysława
ps. "Dermina"

T.: Antoszewski Sławimierz, Insp. Brodnica, 14-5,
I, 1/17, 22v, 2/3v, 4, 6v, 11v, 12.

MG: '85

WŁADYSŁAWA ZIELENIEWSKA

Brodnica
AK
30

Aresztowana ok. 2.I.1945r. w związku z wyspą pokrzydowską i przebywająca w więzieniu w Brodnicy obok: Krystyny Kozłowskiej, Marty Zieleniewskiej Wandy Cybulskiej, Haliny Gacy, Mirosławy Karbowskiej, Ożminowej (Franciszki Oziminowej) -pracownicy apteki w Brodnicy, Zofii Zakrzewskiej, Adelajdy Głowczewskiej, (Jadwigi) Cyrklaf, jej matki (Zofii) Cyrklaf, (Ireny) Wiwatowskiej (łącznie ok. 21 kobiet), Henryka Sitniewskiego, Bogdana Gacy, dra (Nikodema) Wiwatowskiego, Emila Tomczyka, (Jarzembowskiego) i in. mężczyzn. Siedziała w pojedynczej celi.

Zr.: rel. wł. Krystyny Kozłowskiej, teczka tejże,
MGr nr K-36⁶, I, k.6-7.

ozenw. '94

Brodnica

AK 51

Zielenińska [Ніады+Таліа]

(?)

Zielenińska zaprosiła Wandę Gubulską ps. „Ada” do AK. siostra „Adey” podaje, że Zielenińska powiesiła się w więzieniu.

Zr.: Rel. Tamary Piaseckiej o Wandzie Gubulskiej, teorka Wandzy Gubulskiej, I, k. 2v.

M Gr

BRONNICA
AK 32

ZIEMIENSKA MARYSIA
ps. "DARNINA" "RAKIETA"

88 11/94
Lob. t. J. Japrelskiej - Nowak, Ko

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA ps. "Darnina" Brodnica
AK

Stemplewska Maria zam. Ostrowska ps. "Faszyna" -
łączniczka AK na trasie Brodnica-Osiek-Rypin.
Docierała z rozkazami m.in. do Władysławy
Zieleniewskiej ps. "Darnina" w Brodnicy.
W czasie okupacji Stemplewska znała Zieleniewską.
Jej aresztowanie i śmierć wstrząsnęło środowiskiem.

Maria Stemplewska zam. Ostrowska napisała wiersz
ku czci W. Zieleniewskiej pt. "Rocznica". Jego treść
znajduje się w teczce Stemplewskiej (I, 2/2-2v).

T.: Stemplewska-Ostrowska Maria, Insp. Brodnica,
K-415, I, 1/1v.
MGr'94

34

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA

BRODNICA

AK

Przewodnicząca sekcji [WSK] AK w Insp. Brodnica. Jej podwładną była Marta Kosmalowa z sekcji sanit..

T.: Kosmalowa Marta, Insp. Brodnica, K-289, I, 1/1.

MGr'94

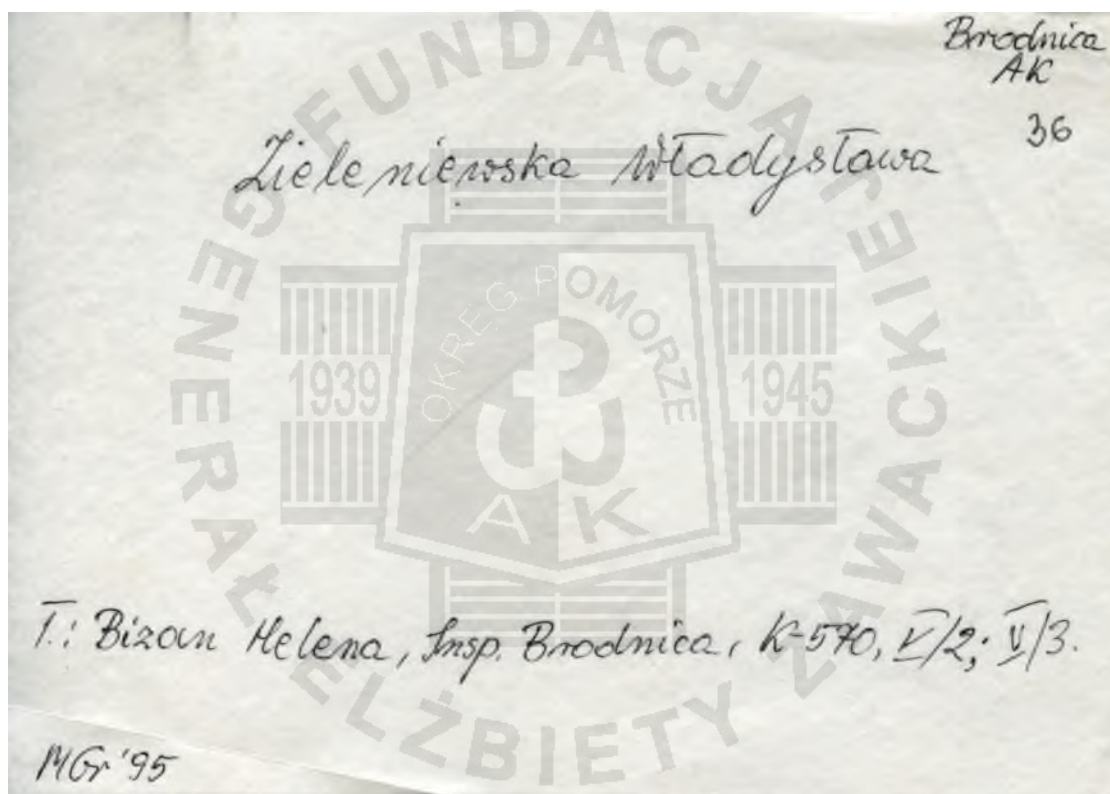
Brodnica
AK-PCK

ZIELENIEWSKA (WŁADYSŁAWA) 35

były sekretarz prokuratury.
Po uwięzieniu przez gestapo brodnickie była kato-
wana i miała chęć ewentualnie wydać tajemnicę
organizacji popełniła samobójstwo, wieszając się
na szczytce łóżka w celi. Całe plecy miała
w sinicach - wg relacji strażników niemieckich.

Źródło: Rel. Stefana Gąsę Karbowskiego o Mirosławie
Karbowskiej, córka Mirosławy Karbowskiej,
nr K-240, I, k. 5; tamże, I, k. 6v.

M 6r czern. '94

Brodnica
AK

36

Lieleniowska Władysława

T.: Bizou Helena, Insp. Brodnica, K-570, E/2; V/3.

MGr '95

Brodnica.
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
AK

Zieleniewska (i.ż.n.)

38

- pracowała w Wojskowej Służbie Kobiet w Brodnicy. Aresztowana w grupie 72 osób w grudniu 1944 lub styczniu 1945r. prawdopodobnie w więzieniu popełniła samobójstwo.

Zob. tom 23 - Stutthof, nr.174, St. Dzięgielewski K.Woj.

Brodnica
A.K.

Zieleniewska Władysława

ps. Jarnina

39

Pracowała w kawiarni PCU. na terenie
Brodnicy. "zadaniem naszym było nie-
sienie pomocy więźniom dozorcom, wyje-
donom Pdalcom, zapatrywanie partyzan-
tów w leki i opatrunki"

inf. w rel. Romanowskiej Heleny K. 274, s. 1

29

Brodnica
AK
41

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA ps. "Darnina" AK

Szef sekcji wywiadu Insp. Brodnica.
Współpracowała z nią ściśle Maria Lidia Zakrzewska ps. "Orchidea-Roma", kierowniczką sekcji opieki WSK w Insp. Brodnica. Zieleniewską aresztowano w pierwszych dniach stycznia 1945r. i najbardziej torturowano w brodnickim więzieniu. Po trzech dniach zmarła i pochowana została za płotem więzienia na cmentarzu brodnickim. Po wyzwoleniu nastąpiła ekshumacja zwłok potwierdzająca tortury stosowane na niej. Jej milczenie w więzieniu uratowało życie wielu członkom AK.

T.: Zakrzewska Maria Lidia, Insp. Brodnica, K-279, k. I, 1/6.

MEr'94

Brodnica
AK 42

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA ps. "Darnina" AK

Szef sekcji (WSK) Insp. Brodnica. D-ca sekcji wywiadu Insp. Brodnica. Ścisłe współpracowała z siostrami Zakrzewskimi; Marią Lidią i Leokadią Zofią.

Współorganizatorka wraz z Leokadią Zakrzewską ps. "Chryzantema" grupy ochrony odpraw oficerów Sztabu Okręgu w Brodnicy w lipcu 1943r. na polecenie d-cy grupy ochrony oficerów Sztabu Okręgu ps. "Józef". Grupę tworzyli młodzi zaufani ludzie, których zadaniem była obserwacja terenu miasta i zdobywanie informacji o zachowaniu się Niemców, a szczególnie policji i gestapo. Obserwacje dotyczyły ulic i obejść domów: Wrońskich ps. "Krawcowa", Wróblewskiej ps. "Róża", Bizanowej ps. "Stanisława", Cybulskiej ps. "Ada". Mieszkania te przewidziane były na miejsca odpraw oficerów Sztabu Okręgu. Szefem grupy została "Chryzantema". Jednym z członków był Jan E. Zakrzewski ps. "Smyk". Aresztowana w okresie: koniec XII.1944- początek I.1945r. w grupie 13 osób ("tragedia pokrzydowska").

T.: Zakrzewski Jan Edmund, Insp. Brodnica, I/7-8, 11-11v; Zakrzewska Maria Lidia, Insp. Brodnica, K-279, k.I, 1/6
MGr 1994

Brodnica
AK 43

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA

AK

Zaprzysięgła do AK Walerię Wróblewską ps. "Róża" z Brodnicy.

Aresztowana w czasie aresztowań brodnickich rozpoczętych w 1944r. Nie zdradziła nikogo pomimo strasznej masakry, jaką zafundowali jej Niemcy. Dozorcą więziennym był wówczas przedwojenny podoficer Prus. Ten miał dostarczyć Zieleniewskiej fiolkę z trucizną. Nie wiadomo czy z niej skorzystała.

Wśród aresztowanych, którzy nie przeżyli znaleźli się: dr Wiwatowski, jego żona Wiwatowska, Karbowska, Gacanka, Oziminowa, Zakrzewska, Tadeusz Fiutowski, Jarzembowski.

T.: Wróblewska Waleria, Insp. Brodnica, K-281, k.I, 2/2, 6v, 8-8v; II/1,2.

MGr 1994

Lieleniewska Władysława Brodnice
AK
45
ps. „Darmine”

Łączniak, dostarczyła pocztę do
kwatery konspiracyjnej w Osielcu k. Ry-
pina - majątku, w którym zamieszkiwał był
Stefan Głepiński.

rel: Stefan Głepiński A-1006/1744
-insp. Brodnice

AK Tx 139

Zieleniewska Władysława

Brodniczk

a

47

Wprowadziła do konspiracji Lucję Kubacką,
która dostarczała jej relacje z obozu jeńców
angielskich w Brodniczy

zob. T. K: 477 / 477 Pom. Kubacka Lucja

lin III / 2007 v.

imp. Brodnica
LWZ-AK 48

+ 1945 ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA

Słownik Miast. Wskaz. ... 5 450/451

ur. w mi. w Brodnicy; w listop. od 1940
współorganizatorka uboku Tur. Rg. LWZ-AK
Brodnica, pracowała w wydziale i kated.
rozwoju, Monasterowska WSK Tur. Brodnica
od 1943r.

29

Broclina
St. Zw. P.

49

+ Zieleniewska Władystawa
pl. "Darnina"
punkt kontaktowy

Torturowana z mara twimneol
ryszewaniem.

zob. Antoszewski K. "Stożki..."
Bibl. APFK B 37
S. 10, 17, 23, 24, 26

D.K. 99

Brodnica
AK 50

Ziemieczska Uradytawa, ps. "Darmina"
była referentka WSU u inżynierów Brodnica.

Komarovski K., Olszy Pomorskie..., Zaps. Pręgl.
Hist., 1993, nr 4 (146), s. 86.

MLJST-94

Zieleniewska Władysława Brodnica
żołnierz AK w Brodnicy AK
51

E. Zawacka, Losy, Pomierania,
2.6/1989, s. 11.

PO-94

Brodzica
WSK - AK 52

Żeleznikowa Władysława
(1896 - 1945) ps. "Rakietka", "Dartnia"
komendantka Woprowej Służby Kobiet
Inspektoratu Brodzickiego AK.
Od początku okupacji włączyła się do
pracy charytatywnej. W konspiracji od 1940 r.
od r. 1943 komend. WSK Insp. Brodzica.
Przewodziła prace bezpieczeństwa i z maksymalną
tęż ostrożnością. Aresztowana 3.1.1945 r.
Zamieszana w śledztwie 6 stycznia 1945 r.

Wzrostu 160 cm, ciemnoniebieskie włosy, ciemne oczy,
niebieski nos, czerwone usta, ciemna skóra.
Wzrostu 160 cm, ciemnoniebieskie włosy, ciemne oczy,
niebieski nos, czerwone usta, ciemna skóra.

S.K. - 1994

Brodnica
WSK AK

ZIELENIEWSKA WŁADYSŁAWA

53

Kmdtka WSK Insp. ^{AK} Brodnica. W publikacji
znajdują się wzmianki biograficzne doty-
czące Zieleniewskiej.

Źr.: A. Gąsiorowski, SZP-ZWZ-AK na Pomorzu. Stan
badani i postulaty badawcze, [w:] Walka pod-
ziemna ..., s. 110.

MG 194

Brodzice
AK
54

Zieleniewska Kładystawa

Relacja opublikowana

Zob. Relacje ciotki o konspiracji pomorskiej...
Nyd. FAPAK, t. XXXI, Tom 2000, s. 44.

MDV/09

+ Zieleniewska Władysława „Dorota”
referentka WSL „Browaru” w Brodnicy

Brodnica
AK

55

zob. Zawaska E., Z dziejów..., w: Ruch Oporu na Pomorzu...,
t. 3, s. 156

18111 Bah.

FK
Brodnica
56

ZIELENIWSKA Władysława
ps. "Darmina", "Kikieta"

Urodz. 19. VIII. 1906. r. w Brodnicy. Bier. delegata
1952. Jusz. FK Brodnica. Podstawowym jej zeda-
niem było kieranie władzami wypracowanych.
Arrestowana 3. I. 1945. r. karuzowa o sledznie
6. I. 45. r. Okreazowa Srebrzeju Krysem zabijgi
z Mierzei.

Zob. 5. Biogr. Towsp. Samarskiej T. 2, str. 185
Fund. "Archiwum Samarskiej FK".
Jonia, 1986. r.

W. Siew / 2001

T. k. 206/206 / Pom

WSK-17K
Pomorze

++
ZIELENIĘWSKA Władysława
1896-1945 ps „Darmia” „Rakieta”
Kierowniczka referatu WSK - Inspektorat
AK Brodnica. Aresztowana 3.01.1945
Męczeńska śmierć podczas przesłuchania.

56a

Zob:

Sylwetki Kobiet Żołnierzy
Fundacja „Archiwum i Muzeum
Pomorskie Armii Krajowej oraz
Wojaskowej Służby Polek

DRut
2004

str. 398, 399, 400, 401

a

Brodnice Wsk-RAK
Pomoru

57

ZIELENIĘWSKA Władysława

ps „Darnina”
okręg Brodnica
referentka okręgowa

Zob. Krzysztof Komorowski
Konspiracja Pomorska 1939-1947
leksykon

Wydawnictwo Nowus-Orbis Gdańsk
1993

DRut
06 2003

str. 183

Brodnica
AK 58

ZIELENIĘWSKA

Przewodnicząca sekcji sowni tarnej w Imp. Brod.,
przełożona Wandy Cybulskiej.

Źr.: Rel. Antoniny Labomej o Wandzie
Cybulskiej,teczka Wandy Cybulskiej, K-238,
I, k. 4v.

MGr maj '84

ARCHEIWUM

ARCHIWUM

Elżbiety Zawackiej

pcz.

206 / Tom

data wpiywu

+ Zieloniewska Władysława
++ Zieloniewska Madzia, Stęchów
Zieloniewska zol. Stawinska Be.

fotografie

Adres Zieloniewskiej Barbary
87-300 Brodnica

niemy

Brodnica

kpt.

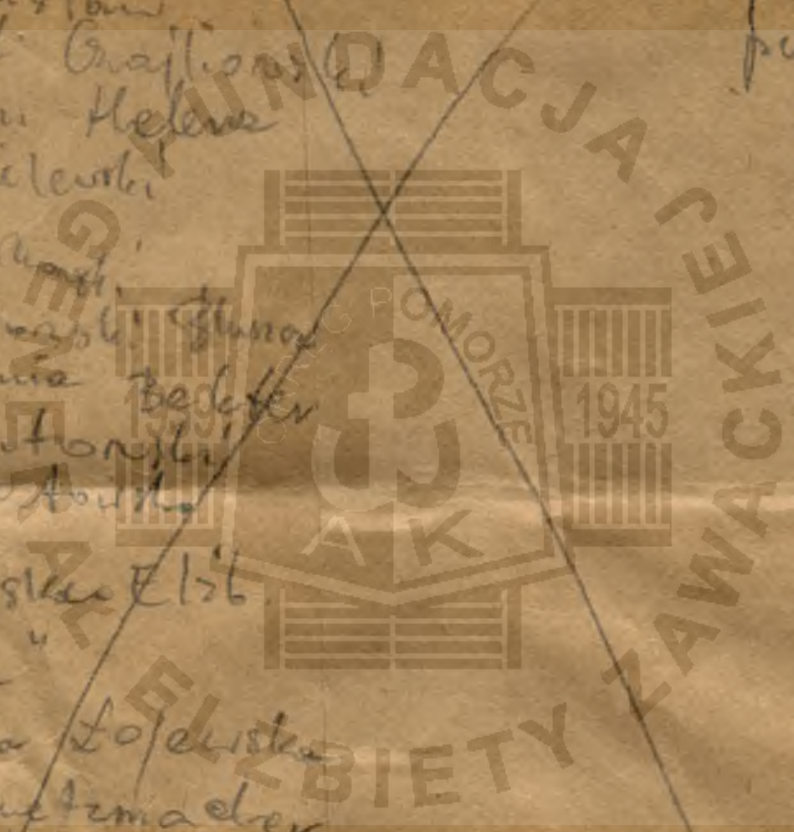
ps. 'Darnima'

K-206

+ Zieloniewska Władysława

Jankowski Bohusz
 Zieleniński Jan
 Jankowski Frycy
 Prow
 Zieleniński Marta
 NN z jobstwowo
 Zakuszczyk, Maria
 Marta Zielenińska
 J. Guss Stomiatow
 Józef Grajlik
 Bizoni Helena
 Triggulewski
 E. Laszka
 Jankowski Stefan
 Stefania Bedeker
 Wierostowski
 Alicja Borko
 NN
 Kamińska Elżb
 "Jana"
 Jadwiga Łopielka
 H. Grzymader
 I. Łopielka
 Gabriela Demel
 Rose Zofia Wiat.
 Mariola Grajlikowska
 Kar. Antoszewski
 Manda Cybulska
 A. Jarochi
 "Haja"
 Karolina Jankowska
 Schumann

Toom.
 wzrostuch most
 kwatera
 ul. Kopermija Problem
 awersyfikacja
 uprosi
 zolwana organiz.
 bezpoczestwo
 (Sofabie
 St. zolwana
 party? - naser
 punkt kontakt
 biuro E. Kamin
 skry.
 POK

Żelazniewska Władysława

